

Instructie

De priester, herder en leidsman van de parochiegemeenschap

Inleiding

De voorliggende Instructie, die zich via de bisschoppen richt tot alle pastoors en hun priestermedewerkers die in de zielzorg werkzaam zijn moet gezien worden binnen het kader van een diepe bezinning en studie over deze materie die reeds een aantal jaren plaatsvindt.

In de publicatie van de *Directoria* over het dienstwerk en het leven van de priesters en van de permanente diakens, samen met die van de interdicasteriële Instructie *Ecclesiae de mysterio* en de circulaire *De priester en het derde millennium. Leraar van het Woord, bedienaar van de sacramenten en leider van de gemeenschap* vinden we de weerklank van de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie, in het bijzonder *Lumen gentium* en *Presbyterorum ordinis*, de *Katechismus van de Katholieke Kerk*, het *Wetboek van Canoniek Recht* en het constante leergezag.

Dit document volgt het grote missionaire spoor van het *Duc in altum*, waarmee het onmisbare werk van de nieuwe evangelisatie van het derde christelijke millennium wordt aangeduid. Juist daarom, en ook in-dachtig de vele aanbevelingen die zijn binnengekomen op de wereldwijd gehouden consultatie, is de gelegenheid benut om een leerstellig deel aan te bieden dat elementen bevat die het mogelijk maken over die fundamentele theologische waarden na te denken die aanzetten tot missionaire activiteit, maar die soms wat verduisterd zijn.

Bovendien heeft men getracht de relatie uit te lichten tussen de ecclesiologisch-pneumatische dimensie, die het priesterlijk dienstwerk rechtstreeks raakt, en de ecclesiologische dimensie die helpt om de betekenis van haar speciale functie te begrijpen.

Deze Instructie heeft tot doel om aan de priesters die het belangrijke ambt van parochiepriester bekleden, een bijzonder hartelijke aandacht te schenken; tenslotte zijn zij het die voortdurend onder de mensen leven en die vaak met talloze moeilijkheden te kampen hebben. Juist hun even delicate als belangrijke positie geeft de gelegenheid om grotere helderheid te verschaffen ten aanzien van het wezenlijke en vitale verschil dat bestaat tussen het algemene en het gewijde priesterschap, opdat de identiteit van de priesters en de wezenlijke sacramentele zijde van de gewijde ambtsdrager op passende wijze naar voren komen.

Aangezien wij de bijzonder op de praktijk gerichte lijn van de Heilige Vader willen volgen, die deze in zijn toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie heeft aangegeven, lijkt het nuttig deze tekst hieronder toe te voegen.

Audiëntie voor de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus

Vrijdag 23 november 2001

Mijne heren Kardinalen, hoogwaardige Broeders in het bisschops- en priesterambt, dierbare broeders en zusters!

1. Met grote vreugde ontvang ik u bij gelegenheid van de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus. Hartelijk begroet ik de prefect van het Dicasterium, kardinaal Dario Castrillón Hoyos, en ik bedank hem voor de vriendelijke woorden die hij in naam van de aanwezigen tot mij heeft gericht. Ik begroet de heren Kardinalen, de hoogwaardige Broeders in het bisschopsambt en de overige deelnemers van uw plenaire vergadering, die een thema heeft dat voor het leven van de Kerk zeer belangrijk is: *'De priester, herder en leidman van de parochiegemeenschap'*. Wanneer het accent op de functie van de priester in de parochiegemeenschap ligt, komt de centrale positie van Christus in het volle licht te staan, die in de zending van de Kerk steeds prominent aanwezig moet zijn.

Christus is in zijn Kerk in het Allerheiligste Altaarsacrament op de meest verheven wijze tegenwoordig. Het Tweede Vaticaans Concilie leert in de dogmatische Constitutie *Lumen gentium* dat de priester *'in persona Christi'* het Misoffer viert en de sacramenten bedient (vgl. 10). Zoals mijn eerwaarde voorganger Paulus VI in de Encycliek *Mysterium fidei* onderstreepte, (die de Constitutie *Sacrosanctum Concilium*, 7 volgde) is Christus ook door de taken waartoe de priester persoonlijk geroepen is, dat wil zeggen door de prediking en het leiden van de gelovigen, tegenwoordig.

2. De aanwezigheid van Christus die aldus werkelijkheid wordt in het leven van alle-dag, maakt de parochie tot een ware gemeenschap van gelovigen. Het is daarom van fundamenteel belang voor de parochie om een priester als haar pastor te hebben. En de titel van pastor is voorbehouden aan de priester. De priesterwijding is voor hem de beslist noodzakelijke en onvermijdelijke voorwaarde om geldig benoemd te worden als pastor (vgl. *Wetboek van Canoniek Recht*, can. 521, § 1). Zeker, andere gelovigen kunnen actief met hem samenwerken, zelfs voltijds, maar omdat zij niet het sacramentele priesterschap hebben ontvangen kunnen zij hem niet vervangen als pastor.

Bepalend voor deze bijzondere centrale kerkelijke positie van de priester is zijn fundamentele relatie met Christus, Hoofd en Herder, als zijn sacramentele vertegenwoordiging. In de apostolische Exhortatie *Pastores dabo vobis* heb ik opgemerkt "dat de verwijzing naar de Kerk opgesloten ligt in de unieke betrekking van de priester met Christus zelf, in die zin dat het de 'sacramentele vertegenwoordiging' van Christus is die de betrekking van de priester met de Kerk fundeert en bezielt" (16). De kerkelijke dimensie behoort tot het wezen van het gewijde priesterschap. Het staat helemaal in dienst van de Kerk zodat de kerkelijke gemeenschap het gewijde ambt van priester absoluut nodig heeft, opdat Christus, Hoofd en Herder, in haar tegenwoordig is. Terwijl het algemene priesterschap voortvloeit uit het feit, dat het Christenvolk door God wordt uitgekozen als brug naar de mensenfamilie en elke gelovige betreft, voor zover hij deelt uit maakt van dit volk, is het ambt van priester daarentegen de vrucht van een uitverkiezing, een bijzondere roeping: "Jezus riep zijn leerlingen bij zich en koos twaalf van hen uit" (vgl. Lc 6,13-16). Dankzij het ambtelijk priesterschap zijn de gelovigen zich bewust van hun algemeen priester-

schap en oefenen zij dat uit (vgl. Ef 4,11-12); immers, de priester herinnert hen eraan dat zij het volk van God zijn en hij stelt hen in staat, die “geestelijke offers te brengen” (vgl. 1Pe 2,5), waardoor Christus zelf ons maakt tot een eeuwig geschenk aan de Vader (vgl. 1Pe 3,18). Zonder de tegenwoordigheid van Christus die door de parochiepriester, de sacramentele leiding van de gemeenschap, wordt vertegenwoordigd, zou dit geen volledige kerkelijke gemeenschap zijn.

3. Hiervóór zei ik dat Christus in de Kerk op unieke wijze aanwezig is: in de eucharistie, de bron en het hoogtepunt van het kerkelijk leven. Hij is in de viering van het heilig Misoffer werkelijk tegenwoordig en evenzo, wanneer het geconsacreerde brood in het tabernakel wordt bewaard “als het geestelijk middelpunt van parochie en kloostergemeenschap” (Paulus VI, Encycliek *Mysterium fidei*).

Daarom beveelt het Tweede Vaticaanse Concilie aan: “de pastoors moeten ervoor zorgen, dat de viering van het eucharistische offer middelpunt en hoogtepunt gaat vormen van heel het leven van de christelijke gemeenschap” (Decreet *Christus Dominus*, 30). Zonder eucharistische aanbidding als haar kloppende hart verdort de parochie. Het is nuttig hier te verwijzen naar wat ik in de apostolische Brief *Dies Domini* heb gezegd: “bij de talrijke activiteiten van een parochie is voor de gemeenschap niets zo vitaal en brengt zo veel vorming als de viering van de dag des Heren en de eucharistie op zondag” (35). Niets zal haar ooit kunnen vervangen. Wanneer er absoluut geen mogelijkheid is om de zondagse aanwezigheid van de priester te garanderen, is ook de woorddienst lofwaardig, maar alleen opdat het geloof levend blijft: als doel moet steeds de regelmatige viering van de eucharistie nagestreefd worden.

Waar de priester ontbreekt, moet men God met geloof en volharding vragen dat Hij vele heilige werkers in zijn wijngaard stuurt. In *Pastores dabo vobis* heb ik herhaald dat “het biddend uitzien naar nieuwe roepingen nu steeds meer een voortdurende en overal verbreide gewoonte moet worden in heel de christelijke gemeenschap en in alle onderdelen daarvan” (38). De glans van de priesterlijke identiteit, de integrale uitoefening van het daarmee verbonden herderlijke dienstwerk, verenigd met het streven van de gehele gemeenschap in gebed en boete, zijn de onvervangbare bouwstenen voor een noodzakelijke en geen uitstel duldende roepingenpastoraal. Het zou een gevaarlijke vergissing zijn om toe te geven aan de huidige moeilijkheden en te doen alsof men zich zou moeten instellen op een Kerk van morgen die zonder priesters is. Op deze wijze zouden de maatregelen die genomen zijn om de huidige schaarste te verhelpen, ondanks alle goede wil een ernstige bedreiging vormen voor de kerkelijke gemeenschap.

4. De parochie is ook een bevoorrechte plaats om het Woord van God te verkondigen. Deze verkondiging bevat een verscheidenheid aan vormen en ieder van de gelovigen wordt ertoe geroepen een actieve rol te spelen, vooral in het getuigenis van een christelijk leven en in de uitdrukkelijke verkondiging van het evangelie aan niet-gelovigen om hen naar het geloof te leiden, of aan gelovigen om hen te onderwijzen, te bevestigen en aan te moedigen tot een vuriger leven. Wat de priester betreft, hij “verkondigt het woord in zijn hoedanigheid van ‘bedienaar’, die deelt in het profetische gezag van Christus en van de Kerk” (*Pastores dabo vobis*, 26). Om dit dienstwerk trouw te vervullen overeenkomstig de ontvangen gave “moet de priester zelf als eerste een grote persoonlijke vertrouwdheid met het

woord van God ontwikkelen” (*t.a.p.*). Ook al zou hij overtroffen worden in spreektalent door niet-gewijde leden van de gelovige gemeenschap, dan doet dit niet af aan het feit dat hij de sacramentele vertegenwoordiging van Christus, het Hoofd en de Herder is, want daaruit komt de werkzaamheid van zijn prediking voort. De parochiegemeenschap heeft deze vorm van werkzaamheid nodig, vooral op het meest karakteristieke moment van de verkondiging van het woord door de gewijde bedienaren: om deze reden zijn de liturgische verkondiging van het evangelie en de daarop volgende homilie voorbehouden aan de priester.

5. Ook de functie van het leiden van de gemeenschap als herder, de bijzondere functie van de parochiepriester, komt voort uit zijn unieke relatie met Christus, het Hoofd en de Herder. Het is een functie die een sacramenteel karakter heeft. Die wordt niet aan de priester door de gemeenschap toevertrouwd, maar komt door de bisschop tot hem vanuit de Heer. Dit helder te bevestigen en deze functie met nederig gezag uit te oefenen is een onvervangbare dienst aan de waarheid en aan de kerkelijke gemeenschap. De medewerking van anderen die deze sacramentele gelijkenis met Christus niet ontvangen hebben is wenselijk en dikwijls noodzakelijk.

Maar zij mogen op geen enkele wijze de taak van herder die eigen is aan de parochiepriester vervangen. De extreme gevallen van priestergebrek die bij de waarneming van pastorale taken in een parochie een sterkere en verdergaande medewerking van gelovigen vereisen, die niet bekleed zijn met het gewijde priesterschap, vormen geen uitzondering op deze wezenlijke maatstaf voor de zielzorg, zoals eenduidig vastgelegd door de canonieke regeling (vgl. *Wetboek van Canoniek Recht*, can. 517, §2). In deze actuele materie is de interdicasteriële

Exhortatie *Ecclesiae de mysterio*, die ik op bijzondere wijze heb goedgekeurd, een veilige gids om te volgen.

Bij de vervulling van zijn taak als gids, zijn persoonlijke verantwoordelijkheid, zal de parochiepriester zeker hulp ontvangen van de raadgevende lichamen die door het kerkelijk recht zijn voorzien (vgl. *Wetboek van Canoniek Recht* can. 536-537); maar deze moeten trouw blijven aan hun adviserende doelstelling. Daarom zal het noodzakelijk zijn zich te hoeden voor enige vorm die *de facto* ertoe neigt het leiderschap van de parochiepriester te verzwakken aangezien de structuur van de parochiegemeenschap zelf daardoor zou worden vernietigd.

6. Nu richt ik mijn gedachten vol liefde en dank op de pastores overal ter wereld, vooral op hen die werken in de voorposten van de evangelisatie. Ik moedig hen aan om voort te gaan met de zending van evangelisatie die moeilijk is maar kostbaar voor de hele Kerk. Ik beveel iedereen aan om in de dagelijkse uitoefening van hun pastorale zorg de moederlijke hulp van de heilige Maagd Maria in te roepen en in diepe verbondenheid met haar te leven. In het priesterambt – zoals ik schreef in de *Brief aan de priesters, bij gelegenheid van Witte Donderdag 1979* – “is er de heerlijke en diepe dimensie van nabijheid aan de Moeder van Christus” (11). Wanneer we de heilige Mis vieren, dierbare broeders in het priesterambt, staat de Moeder van de Verlosser naast ons. Zij voert ons binnen in het mysterie van het verlossende offer van haar goddelijke Zoon. “*Ad Jesum per Mariam*”: moge dit ons dagelijkse geestelijke en pastorale levensprogramma zijn!

Met deze gevoelens verzeker ik u van mijn gebed en verleen aan ieder mijn bijzondere Apostolische Zegen waarin ook alle priesters van de wereld ingesloten worden.

Deel I Gemeenschappelijk priesterschap en ambtelijk priesterschap

1. Slaat uw ogen op (Joh 4,35)

1. “Welnu, Ik zeg u: slaat uw ogen op en kijkt naar de velden: ze staan wit, rijp voor de oogst” (Joh 4,35). Deze woorden van de Heer zijn in staat de immense horizon te laten zien van de zending van liefde van het mens geworden Woord. “Want God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gezonden om de wereld te veroordelen, maar om door Hem de wereld te redden” (Joh 3,17) en heel zijn aardse bestaan van volkomen vereenzelving met de heilswil van de Vader is een voortdurende manifestatie van die goddelijke wil dat allen gered worden, dat tot allen het heil komt dat van eeuwigheid door de Vader gewild is. Dit historisch heilsplan geeft Hij in bewaring en laat Hij na aan heel de Kerk en hierbinnen in het bijzonder aan de gewijde bedienaren. “Waarlijk groot is het mysterie waarvan wij de bedienaren zijn gemaakt. Een mysterie van onbegrensde liefde, want ‘voorheen hield Hij al van degenen die Hem in de wereld toebehoorden, maar nu zou Hij hun zijn liefde betonen tot het uiterste’ (Joh 13,1).”¹

Gemachtigd derhalve door de aard en de genade van het wijdingssacrament en getuigen en bedienaren geworden van de goddelijke barmhartigheid, hebben de priesters als dienaren van Jezus Christus zich vrijwillig verplicht allen in de Kerk te dienen. In welke sociale en culturele context dan ook, in alle historische omstandigheden, ook in die van vandaag, waarin men een drukkend klimaat van secularisme en consumptiedwang bespeurt, dat het christelijk gevoel in het geweten van vele gelovigen doet vervlakken, zijn de dienaren van de Heer zich ervan bewust dat “het wapen waarmee wij de wereld overwinnen, geen ander is dan

ons geloof” (1Joh 5,4). De huidige sociale omstandigheden vormen immers een gunstige gelegenheid om opnieuw aandacht te vragen voor de overwinnende kracht van het geloof en de liefde in Christus en eraan te herinneren dat ondanks de moeilijkheden en de ‘onverschilligheden’ de christengelovigen – evenals op een andere wijze ook zeer vele niet-gelovigen – een actieve pastorale beschikbaarheid van de priesters zeer waarderen en erop rekenen. De mensen willen in de priester de man Gods vinden die met de heilige Augustinus zegt: “Onze wetenschap is Christus, ook onze wijsheid is dezelfde Christus. Hij zaait in ons het geloof betreffende het tijdelijke, Hij toont ons de waarheid betreffende het eeuwige.”² Wij bevinden ons in een tijd van nieuwe evangelisatie: wij moeten op zoek weten te gaan naar personen die er ook op wachten Christus te kunnen ontmoeten.

2. In het wijdingssacrament heeft Christus in verschillende graden zijn eigen hoedanigheid van zielenherder overgedragen aan de bisschoppen en de priesters en hen in staat gesteld in zijn naam te handelen en zijn macht als Hoofd in de Kerk te vertegenwoordigen. “De diepe eenheid van dit nieuwe volk sluit niet uit dat daarin onderling verschillende en elkaar aanvullende taken bestaan. Zo staan degenen die werden aangesteld om *in persona Christi* de handeling te vernieuwen van Jezus tijdens het Laatste Avondmaal, bij de instelling van het eucharistisch offer als ‘oorsprong en hoogtepunt van heel het christelijk leven’ (*Lumen gentium*, 11), in een speciale verbinding met de eerste apostelen. Het sacramentele karakter, dat de kracht van de ontvangen wijding uitdrukt, zorgt ervoor dat hun aanwezigheid en dienst uniek, noodzakelijk en onvervangbaar zijn.”³ De tegenwoordigheid van de gewijde bedienaar is een wezenlijke voorwaarde voor het leven van de Kerk en

1. Johannes Paulus II, Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag 2001 (25 maart 2001), 1.

2. St. Augustinus, *De Trinitate*, 13, 19, 24, in: *NBA* 4, 555.

3. Johannes Paulus II, Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag 2000 (23 maart 2000), 5.

dat niet alleen voor een goede organisatie ervan.

3. *Duc in altum!*⁴ Iedere christen die in zijn hart het licht van het geloof gewaarwordt en verder wil gaan overeenkomstig het door de Hogepriester aangegeven ritme, moet trachten deze dringende, besliste missionaire uitnodiging in daden te vertalen. Dit zouden vooral de herders van de Kerk moeten weten op te nemen en met ijverige bereidwilligheid in praktijk te brengen: van hun bovennatuurlijke gevoeligheid hangt de mogelijkheid af de wegen te begrijpen waarlangs God zijn volk wil leiden: “*Duc in altum!* De Heer nodigt ons uit de netten in het diepe uit te werpen met vertrouwen op zijn woord. Laten we leren van de jubileumervaring en de taak om van het evangelie te getuigen voort te zetten met de geestdrift door beschouwing van Christus’ gelaat in ons teweeggebracht!”⁵

4. Het blijkt belangrijk te zijn eraan te herinneren, hoe de wezenlijke standpunten die door de Heilige Vader aan het einde van het grote Jubileumjaar 2000 vastgelegd zijn, door hem verstaan en gepresenteerd zijn om verwezenlijkt te worden in de particuliere Kerken, die door de paus opgeroepen zijn van de gedurende het Jubileumjaar ontvangen genade te profiteren “door haar om te zetten in vaste voornemens en praktische gedragsregels”⁶

Deze genade doet een beroep op de evangeliserende zending van de Kerk, op grond waarvan de persoonlijke heiligheid van herders en gelovigen en een vurig apostolisch gevoel bij allen overeenkomstig ieders specifieke roeping aanzet tot de dienst van de eigen verantwoordelijkheden en eigen plichten in het bewustzijn dat het eeuwige heil van veel mensen afhangt van de trouw waarmee men Christus in woord en leven zichtbaar maakt. De noodzaak doet

zich voor een grotere impuls te geven aan het priesterlijk ambt in de particuliere Kerk en in het bijzonder de parochie op grond van een authentiek begrip van het ambt en het leven van de priester.

Wij priesters “zijn gewijd in de Kerk voor dit specifiek ambt. Wij zijn op verschillende wijzen geroepen daar waar de Voorzienigheid ons plaatst, bij te dragen aan de vorming van de gemeenschap van Gods volk. Onze taak is het ... Gods kudde, die ons is toevertrouwd, te hoeden, niet met dwang, maar met goedheid, niet door de baas te spelen, maar door een voorbeeldig getuigenis af te leggen (vgl. 1Pe 5,2-3) ... En dit is voor ons de weg van heiligheid Dit is onze zending van dienstbaarheid aan het christenvolk.”⁷

2. Centrale elementen in het dienstwerk en het leven van de priester⁸

a. De identiteit van de priester

5. De identiteit van de priester dient overwogen te worden in het kader van de goddelijke heilswil, omdat deze de vrucht is van het sacramentele handelen van de heilige Geest, deelname aan de verlossende werkzaamheid van Christus en ten volle gericht is op de dienstbaarheid van een dergelijke werkzaamheid binnen de Kerk in haar voortdurende ontwikkeling in de geschiedenis. Het betreft een driedimensionale, pneumatologische, christologische en ecclesiologische identiteit. Men mag deze oorspronkelijke theologische structuur van het mysterie van de priester, die geroepen is bedienaar te zijn van het heil, niet uit het oog verliezen om vervolgens op de juiste wijze de betekenis te begrijpen van zijn concrete pastorale ambt in de parochie.⁹ Hij is bedienaar van Christus om, uitgaande van Hem, door Hem en met Hem dienaar van de mensen te zijn. Zijn wezen dat ontologisch aan

4. Vgl. Johannes Paulus II, apostolische Brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 15.

5. Brief aan de priesters ter gelegenheid van het Donderdag 2001, 2.

6. *Novo millennio ineunte*, 3.

7. Johannes Paulus II, Homilie ter gelegenheid van het jubileum van de priesters (18 mei 2000), 5.

8. Vgl. Congregatie voor de Clerus, *De priester en het derde millennium. Leraar van het Woord, bedienaar van de sacramenten en leider van de gemeenschap* (19 maart 1999).

9. In deze zin is het belangrijk erover na te denken, zoals hierna zal gebeuren op deze zelfde bladzijden, over wat zijne heiligheid Johannes Paulus II genoemd heeft: “het besef dienaar te zijn van Jezus Christus, Hoofd en Herder van de Kerk” (post-synodale apostolische Exhortatie *Pastores dabo vobis* (25 maart 1992), 25.

Christus gelijk gemaakt is, vormt het fundament van het gewijd zijn voor de dienst aan de gemeenschap. Het geheel toebehoren aan Christus, dat op zo passende wijze door het heilig celibaat versterkt en onderstreept wordt, zorgt ervoor dat de priester ten dienste staat van allen. De bewonderenswaardige gave van het celibaat¹⁰ krijgt immers licht en motivatie van het zich eigen maken van het huwelijksge Geschenk van de gekruisigde en verrezen Zoon van God aan de verlore en vernieuwde mensheid.

Het wezen en het handelen van de priester – zijn gewijde persoon en zijn ambt – zijn theologisch onscheidbare werkelijkheden en hebben tot doel de dienst aan de ontwikkeling van de zending van de Kerk:¹¹ het eeuwig heil van alle mensen. In het mysterie van de Kerk – geopenbaard als het mystieke lichaam van Christus en het volk Gods dat in de geschiedenis op weg is, en ingesteld als universeel sacrament van het heil¹² – vindt en ontdekt men de diepste reden van het ambtelijk priesterschap. “Daarom heeft de kerkgemeenschap absoluut het ambtelijk priesterschap nodig om Christus, Hoofd en Herder, in haar tegenwoordig te hebben”.¹³

6. Het *gemeenschappelijk priesterschap* of het priesterschap op grond van het doopsel, als werkelijk deelname aan het priesterschap van Christus, is een wezenlijke eigenschap van het nieuwe volk van God.¹⁴ “U bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk dat zijn bijzonder eigendom werd ...” (1Pe 2,9); “(Hij) heeft ons gemaakt tot een koninklijk geslacht van priesters voor zijn God en Vader” (Apk 1,6); “U hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninklijk geslacht van priesters (Apk 5,10) ... zij zullen priesters zijn van God en Christus, en met Hem als koningen heersen” (Apk 20,6). De passages verwijzen naar Exodus en pas-

sen op het nieuwe Israël toe wat daar gezegd wordt over het oude Israël: “Van alle volken zult u mijn bijzondere eigendom zijn ... U zult mijn priesterlijk koninkrijk en mijn heilig volk zijn (Ex 19,5-6). En zij verwijzen ook nog naar wat gezegd wordt in Deuteronomium: “Want u bent een volk dat aan de Heer uw God gewijd is. U heeft Hij onder alle volken op aarde uitverkoren om zijn eigen volk te zijn” (Dt 7,6).

“Als het gemeenschappelijk priesterschap een gevolg is van het feit dat het christenvolk gekozen is door God als een brug met de mensheid en iedere gelovige betreft als opgenomen in dit volk, dan is het ambtelijk priesterschap daarentegen de vrucht van een uitverkiezing van een specifieke roeping: ‘(Jezus) riep zijn leerlingen, en uit hen koos Hij er twaalf’ (Lc 6,13-16). Dankzij het ambtelijk priesterschap zijn de gelovigen bewust gemaakt van hun gemeenschappelijk priesterschap en verwezenlijken zij dit (vgl. Ef 4,11-12); de priester herinnert hen immers eraan dat zij Gods volk zijn, en maakt voor hen het ‘aanbieden van geestelijke offers’ (vgl. 1Pe 2,5) mogelijk, waardoor Christus zelf van ons een eeuwige gave aan de Vader maakt (vgl. 1Pe 3,18). Zonder de aanwezigheid van Christus, die vertegenwoordigd wordt door de priester, sacramenteel leidsman van de gemeenschap, zou deze niet ten volle een kerkelijke gemeenschap zijn.”¹⁵

Binnen dit volk van priesters heeft de Heer dus een *ambtelijk priesterschap* ingesteld, waartoe sommige gelovigen geroepen zijn om alle andere te dienen met pastorale liefde en door middel van een gewijde macht. Het gemeenschappelijk priesterschap en het ambtelijk priesterschap verschillen in wezen en niet alleen in rangorde:¹⁶ het betreft niet alleen een mindere of meerdere deelname aan het priesterschap van Christus, maar twee wezenlijk verschillende vormen van deelname. Het gemeenschappelijk

10. Vgl. Congregatie voor de Clerus, *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters (Tota Ecclesia)* (31 januari 1994), 59.

11. Vgl. *Pastores dabo vobis*, 70.

12. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische Constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 48.

13. Johannes Paulus II, Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus (23 november 2001), in: *AAS* 94 (2002), 214-215.

14. Vgl. *Apostolische Constituties*, III, 16, 3, in: sc 329, 147; H. Ambrosius, *De mysteriis* 6, 29-30, in: sc 25 bis, 173; H. Thomas van Aquino, *Summa Theologiae*, III, 63, 3; *Lumen gentium*, 10-11; Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het ambt en het leven van de priesters *Presbyterorum ordinis*, 2; *Wetboek van Canoniek Recht [CIC]*, can. 204.

15. Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus.

Vervolg noten op blz. 10

16. Vgl. *Lumen gentium*, 10; *Presbyterorum ordinis*, 2; Pius XII, Encycliek *Mediator Dei* (20 november 1947), in: *AAS* 39 (1947), 555; toespraak *Magnificate Dominum*, in: *AAS* 46 (1954), 669; Congregatie voor de Clerus, Pauselijke Raad voor de Leken, e.a., *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters* [*Ecclesiae de mysterio*] (15 augustus 1997), 'Theologische principes', 1.

17. Vgl. *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 1273.

18. Vgl. Concilie van Trente, zitting XXIII, *Doctrina de sacramento Ordinis* (15 juli 1563), in: *DS*, 1763-1768; *Presbyterorum ordinis*, 2; 13; Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het herderlijk ambt van de bisschoppen in de Kerk *Christus Dominus*, 15; *Missale Romanum: Institutio generalis*, 4, 5 en 60; *Pontificale Romanum: de Ordinatione*, 131 en 123; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 1366-1372, 1544-1553, 1562-1568, 1581-1587.

19. Vgl. *Pastores dabo vobis*, 13-15.

Vervolg noten op blz. 11

priesterschap is gebaseerd op het merkteken van het doopsel, dat het geestelijk zegel is van het toebehoren aan Christus, dat "het de christenen mogelijk maakt en hen ertoe verplicht God te dienen door van harte aan de heilige liturgie van de Kerk deel te nemen en hun gemeenschappelijk priesterschap uit te oefenen door het getuigenis van een heilig leven en daadwerkelijke liefde".¹⁷

Het ambtelijk priesterschap baseert zich daarentegen op het door het wijdingssacrament gegeven merkteken, dat gelijkvormig maakt aan Christus, de priester, zodat men in de persoon van Christus, het Hoofd, kan handelen met gewijde macht *om het offer op te dragen en zonden te vergeven*.¹⁸ Aan de gedoopten die vervolgens de gave van het ambtelijk priesterschap ontvangen hebben, is sacramenteel een specifieke zending verleend: binnen het volk Gods het drievoudig ambt – van profeet, priester en koning – te verpersoonlijken van Christus zelf, als Hoofd en Herder van de Kerk.¹⁹ Daarom handelen zij bij het uitoefenen van hun specifieke functies *in persona Christi Capitis* en dientengevolge op dezelfde wijze *in nomine Ecclesiae*.²⁰

7. "Ons sacramenteel priesterschap is derhalve zowel 'hiërarchisch' als 'ambtelijk'. Het is een bijzondere 'bediening', een 'dienst' namelijk aan de gemeenschap van gelovigen. Het is echter niet van deze gemeenschap afgeleid, alsof deze zou 'roepen' of 'delegeren'. Het is een gave tot nut van deze gemeenschap. Deze gave komt van Christus, namelijk uit de volheid van zijn priesterschap. ... Ons bewust van dit alles, begrijpen wij, op welke wijze ons priesterschap 'hiërarchisch' is – namelijk door de macht om het priesterlijk volk te vormen en te besturen (vgl. *Lumen gentium*, 10) – en daarom juist is het 'ambtelijk'. Wij vervullen deze taak, waardoor Christus zelf voortdurend de Vader 'dient' in het werk van ons

heil. Geheel ons priesterlijk leven is doorgetrokken en moet vervuld worden door deze dienst, als wij naar behoren het eucharistisch offer willen volbrengen in de persoon van Christus."²¹

In de laatste decennia heeft de Kerk de problemen ervaren betreffende de 'priesterlijke identiteit', die soms voortgekomen zijn uit een minder heldere theologische visie op de twee manieren van deelname aan het priesterschap van Christus. In sommige kringen is men ertoe gekomen het diepgaande ecclesiologische evenwicht te verbreken dat zo eigen was aan het authentiek en eeuwig leergezag.

Tegenwoordig zijn alle voorwaarden geschapen om zowel het gevaar van 'clericalisering'²² van de leken als dat van 'secularisering' van de gewijde bedienaren te overwinnen.

De edelmoedige inzet van leken in het kader van de eredienst, de overdracht van het geloof en de pastoraal heeft ook op een moment van schaarste aan priesters af en toe sommige gewijde bedienaren en lekenbedienaren in de verleiding gebracht verder te gaan dan de wet de Kerk toestaat en wat ook hun sacramentele bevoegdheid overschrijdt. Hieruit is ook een theoretische en praktische onderwaardering gevolgd van de specifieke zending van de leken om van binnenuit de structuren van de maatschappij te heiligen.

Anderzijds komt uit deze identiteitscrisis ook de 'secularisering' van sommige gewijde bedienaren voort door een verduistering van hun specifieke, absoluut onvervangbare rol in de kerkgemeenschap.

8. De priester is, als een *alter Christus*, in de Kerk de bedienaar van de wezenlijke heilshandelingen.²³ Op grond van zijn bevoegdheid het offer van het lichaam en bloed van de Verlosser te voltrekken, door zijn macht op gezaghebbende wijze het

evangelie te verkondigen, het kwaad van de zonde te overwinnen door sacramentele vergeving is hij – *in persona Christi Capitis* – bron van leven en vitaliteit in Kerk en parochie. De priester is niet de bron van dit geestelijk leven, maar degene die dit uitdeelt onder heel het volk van God. Hij is de dienaar die in de zalving van de Geest nadert tot het sacramentele heiligdom: de gekruisigde (vgl. Joh 19,31-37) en verzezen (vgl. Joh 20,20-23) Christus, uit wie het heil stroomt.

In Maria, de moeder van de eeuwige Hogepriester, wordt de priester zich ervan bewust met Haar “een instrument van verlossende verbinding tussen God en de mensen” te zijn, ook al is dit op een andere wijze: de heilige Maagd door middel van de menswording, de priester door middel van de bevoegdheden van de wijding.²⁴ De relatie van de priester met Maria is niet alleen behoefte aan bescherming en hulp; het betreft veeleer een zich bewust worden van een objectief gegeven: “de nabijheid van de Moeder Gods”, als “waakzame tegenwoordigheid, met wie de Kerk samen het mysterie van Christus wil beleven.”²⁵

9. Omdat de priester deelt in het leiding geven van Christus als Hoofd en Herder aan zijn lichaam,²⁶ is hij specifiek gemachtigd op pastoraal vlak een “man van gemeenschap”,²⁷ van leiding en dienstbaarheid aan allen te zijn. Hij is geroepen de eenheid te bevorderen en te bewaren tussen de ledematen en het Hoofd en tussen allen onderling. Op grond van zijn roeping verenigt en dient hij in de dubbele dimensie van de herderlijke functie zelf van Christus (vgl. Mt 20,28; Mc 10,45; Lc 22,27). Het leven van de Kerk vraagt voor zijn ontwikkeling een energie die alleen dit dienstwerk van gemeenschap, leiding en dienstbaarheid kan bieden. Het vereist priesters die, geheel gelijkvormig aan Christus geworden en als

ontvangers van een oorspronkelijke roeping tot volledige vereenzelviging met Christus, ‘in’ en ‘met’ Hem het geheel van de deugden beleven die in Christus de Herder zichtbaar gemaakt zijn en licht en motivering krijgen onder andere door het zich eigen maken van de huwelijksgeve van de gekruisigde en verzezen Zoon van God aan de verlorene en vernieuwde mensheid. Het vereist dat er priesters zijn die bron van eenheid en broederlijke gave aan allen – vooral de meest behoeftigen – willen zijn, mensen die hun priesterlijke identiteit in de Goede Herder herkennen,²⁸ en dat een dergelijk beeld innerlijk beleefd en uiterlijk getoond wordt, zodat allen dit overal kunnen waarnemen.²⁹

De priester stelt Christus, het Hoofd van de Kerk, present door het dienstwerk van het woord, de deelname aan zijn profetische rol.³⁰ *In persona et in nomine Christi* is de priester bedienaar van het evangeliserende woord dat allen uitnodigt tot bekering en heiligheid; hij is de bedienaar van het cultisch woord dat de grootheid van God verheerlijkt en dankt voor zijn barmhartigheid; hij is de bedienaar van het sacramentele woord dat een doeltreffende bron van genade is. Op deze manier is de priester met de kracht van de Helper een verlengstuk van het onderricht van de goddelijke Meester binnen zijn Kerk.

b. De eenheid van leven

10. Het sacramenteel gelijkvormig worden aan Jezus Christus brengt voor de priester nog een reden met zich mee om de heiligheid te bereiken³¹ op grond van het dienstwerk dat hem is toevertrouwd en dat op zich heilig is. Dit betekent niet dat de heiligheid waartoe priesters geroepen zijn, subjectief gezien, hoger staat dan de heiligheid waartoe alle christengelovigen op grond van het doopsel geroepen zijn. De heiligheid is altijd dezelfde,³² ook al uit zij zich op verschillen-

20. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Constitutie over de heilige liturgie *Sacrosanctum Concilium*, 33; *Lumen gentium*, 10, 28, 37; *Presbyterorum ordinis*, 2, 6, 12; Congregatie voor de clerus, *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 6-12; *Summa Theologiae*, III, 22, 4.

21. Johannes Paulus II, Brief aan alle priesters van de Kerk bij gelegenheid van Witte Donderdag 1979 [*Novo incipiente*] (8 april 1979), 4.

22. Vgl. Johannes Paulus II, postsynodale apostolische Exhortatie *Christifideles laici* (30 december 1988), 23; *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken-gelovigen aan het dienstwerk van de priesters*, ‘Theologische principes’, 4; *De priester en het derde millennium. Leraar van het Woord, bedienaar van de sacramenten en leider van de gemeenschap*.

23. Vgl. *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 7.

24. Vgl. Paulus VI, *Catechese tijdens de algemene audientie van 7 oktober 1964*, in: *Insegnamenti di Paolo VI*, 2 (1964), 958.

Vervolg noten op blz. 12

de manieren,³³ maar de priester moet om nog een andere reden hiernaar streven: om te beantwoorden aan de nieuwe genade die hem de gestalte heeft gegeven om de persoon van Christus, Hoofd en Herder, te vertegenwoordigen als levend instrument in het heilswerk.³⁴ In het vervullen van zijn ambt moet dus degene die ‘sacerdos in aeternum’ is, zich inspinnen in alles het voorbeeld van de Heer te volgen door zich met Hem te verenigen “in het ontdekken van de wil van de Vader en in de gave van zichzelf voor de kudde”.³⁵ Op dit fundament van liefde voor de goddelijke wil en herderlijke liefde wordt de *eenheid van leven*³⁶ gebouwd, dat wil zeggen de *innerlijke eenheid*³⁷ tussen geestelijk leven en priesterlijke werkzaamheid. De groei van deze eenheid van leven is gebaseerd op herderlijke liefde,³⁸ gevoed door een solide gebedsleven, zodat de priester een getuige van liefde en een leermeester van innerlijk leven is, zonder dat men deze twee van elkaar kan scheiden.

11. De hele geschiedenis van de Kerk wordt verlicht door schitterende voorbeelden van een waarlijk radicale pastorale inzet; het betreft een talrijke schare heilige priesters, zoals de pastoor van Ars, de patroon van de pastoors, die tot een erkende heiligheid gekomen zijn door een edelmoedige en onvermoeibare toewijding aan de zielzorg, gepaard gaande met een diepgaande ascese en een diep innerlijk leven. Deze herders, die door de liefde voor Christus en de daaruit voortvloeiende herderlijke liefde verteerd werden, vormen een beproefd evangelie.

Sommige stromingen binnen de hedendaagse cultuur begrijpen innerlijk leven, versterving en spiritualiteit verkeerd als een vorm van intimisme, vervreemding en derhalve egoïsmen dat niet in staat is de problemen van de wereld en de mensen te begrijpen.

Ook is er op verschillende plaatsen een veelsoortige typologie van priesters ontstaan: van socioloog tot therapeut, van arbeider tot politicus, tot manager ... tot ‘gepensioneerd’ priester. Wat dit betreft, dient men erop te wijzen dat de priester de drager is van een ontologische wijding die voor de volle tijd duurt. Zijn wezenlijke identiteit dient gezocht te worden in het merkteken dat hem door het wijdingssacrament is verleend en waarop de herderlijke genade zich vruchtbaar ontwikkelt. Daarom zou de priester altijd als priester alles moeten kunnen doen wat hij doet. Hij is, zoals Don Bosco zei, priester aan het altaar en in de biechtstoel, evenals op school, op straat en overall. Soms worden de priesters zelf door bepaalde huidige omstandigheden bijna ertoe gebracht te denken dat hun ambt zich aan de rand van het leven bevindt, terwijl het in werkelijkheid in het middelpunt zelf hiervan staat, aangezien het in staat is alles te verlichten, te verzoenen en nieuw te maken.

Het kan gebeuren dat sommige priesters, nadat zij met een enthousiasme vol idealen in hun ambt op weg gegaan zijn, afkeer, desillusie kunnen voelen en dat dit zelfs uitloopt op een mislukking. Er zijn talrijke oorzaken mogelijk: van een ontoereikende vorming tot een gebrek aan saamhorigheid in het diocesaan priestercollege, van een persoonlijk isolement tot het ontbreken van belangstelling en steun van de kant van de bisschop³⁹ zelf en de gemeenschap, van persoonlijke problemen, tot verbittering geen antwoord en oplossingen te vinden, van argwaan jegens de ascese en de onthechting van het innerlijk leven tot gebrek aan geloof.

Een dynamiek van het ambt zonder een solide priesterlijke spiritualiteit zou immers vertaald worden in een inhoudsloos activisme zonder enig profetisme. Het is duidelijk dat de breuk van de innerlijke eenheid bij

25. Vgl. Paulus VI, apostolische Adhortatie *Marialis cultus* (2 februari 1974), 11, 32, 50, 56.

26. Vgl. *Pastores dabo vobis*, 21.

27. A.w., 18; vgl. *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 30.

28. Vgl. *Presbyterorum ordinis*, 13.

29. Vgl. *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 46.

30. Vgl. *Pastores dabo vobis*, nr. 26; *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 45-47.

31. Vgl. *Presbyterorum ordinis*, 12; *CC*, can. 276, § 1.

32. Vgl. *Lumen gentium*, 41.

33. Vgl. Franciscus van Sales, *Introduction à la vie dévote*, 1, 3.

34. Vgl. *Presbyterorum ordinis*, 12; *CC*, can. 276, § 1.

35. Vgl. *Presbyterorum ordinis*, 14.

36. Vgl. *t.a.p.*

37. Vgl. *Pastores dabo vobis*, 72.

38. *T.a.p.*

Vervolg noten op blz. 13

een priester vóór alles het gevolg is van het verkoelen van zijn herderlijke liefde, oftewel het verkoelen van de “waakzame liefde voor het mysterie dat hij in zich draagt voor het welzijn van de Kerk en van de mensheid”.⁴⁰

In biddend en intiem gesprek vertoeven voor de Goede Herder die tegenwoordig is in het allerheiligste sacrament van het altaar, vormt een pastorale prioriteit die ver boven iedere andere gaat. De priester moet als leidsman van de gemeenschap een dergelijke prioriteit verwezenlijken om innerlijk niet op te drogen en te veranderen in een droog kanaal dat aan niemand meer iets zou kunnen geven.

Het pastorale werk van het grootste belang blijkt beslist de spiritualiteit te zijn. Ieder pastoraal plan, ieder missionair project, iedere dynamiek in de evangelisatie, waarbij men ervan af zou zien aan de spiritualiteit absolute voorrang te verlenen, zou gedoemd zijn te mislukken.

c. Een specifieke gang naar heiligheid

12. Het ambtelijk priesterschap introduceert in de mate waarin het gelijkvormig wordt aan het priester zijn en het priesterlijk handelen van Christus, iets nieuws in het geestelijk leven van degene die deze gave ontvangen heeft. Het is een geestelijk leven dat gelijkvormig is geworden door de deelname aan het hoofd zijn van Christus in zijn Kerk en dat rijpt in de priesterlijke dienst aan de Kerk: een heiligheid in het ambt en voor het ambt.

13. De verdieping van het “besef dat hij die naar van Jezus Christus is”⁴¹ is daarom van groot belang voor het geestelijk leven van de priester en voor de doeltreffendheid van zijn ambt zelf.

De band die er door het ambt met Christus bestaat, “fundeert in en eist van de priester een verdere verbondenheid, die

gelegen is in de ‘bedoeling’, namelijk de bewuste en vrije wil om door middel van het priesterlijk handelen te doen wat de Kerk bedoelt te doen”.⁴² De uitdrukking ‘de bedoeling te doen wat de Kerk doet’ verlicht het geestelijk leven van de gewijde bedienaar door hem uit te nodigen en te erkennen dat hij persoonlijk een instrument is ten dienste van Christus en de Kerk en dit te realiseren in concrete ambtelijke handelen. De ‘bedoeling’ houdt in deze zin noodzakelijkerwijs een relatie in met het handelen van het Hoofd Christus in en door de Kerk, een zich voegen naar zijn wil, trouw aan zijn beschikkingen, volzaamheid met betrekking tot zijn delen: het ambtelijk handelen is een instrument van het handelen van Christus en de Kerk, zijn lichaam.

Het betreft een voortdurende persoonlijke wil: “Het ligt in de aard van deze verbondenheid dat zij zo ruim en zo diep mogelijk wil worden en de geest, de gevoelens en het leven wil omvatten, dus een reeks zedelijke en geestelijke ‘gesteltnissen’ die beantwoorden aan de ambtelijke handelingen die de priester verricht.”⁴³

De priesterlijke spiritualiteit vereist een klimaat dat een sfeer ademt van de Heer Jezus nabij zijn, van vriendschap en persoonlijke ontmoeting, van ‘gedeelde’ ambtelijke zending, van liefde en dienst aan zijn persoon in de ‘persoon’ van de Kerk, zijn lichaam, zijn bruid. De Kerk beminnen en zich aan haar geven in het ambtelijk dienstwerk vraagt erom dat men de Heer Jezus ten diepste bemint. “Deze herderlijke liefde vloeit bovenal voort uit het eucharistisch offer, dat daarom het middelpunt en de oorsprong vormt van het hele priesterleven, zodat de priesterlijke geest zich beijvert om dat wat op het offeraltaar plaatsvindt, op zichzelf over te brengen. Dit kan echter niet bereikt worden, als de priesters zelf niet door gebed steeds dieper doordringen in het mysterie van Christus.”⁴⁴

39. *Christus Dominus*, 16: “De bisschoppen dienen de priesters steeds met een bijzondere liefde te omringen, omdat dezen delen in hun taak en zorg, die zij in hun dagelijks werk zo volijverig ten uitvoer brengen. Zij moeten hen als zonen en vrienden behandelen. Daarom behoren zij bereid te zijn om naar hen te luisteren en vertrouwelijk met hen om te gaan, daar dit heel de zielzorg van geheel het bisdom ten goede komt. Grote aandacht moet worden besteed aan hun geestelijke, intellectuele en materiële belangen, opdat zij in staat zullen zijn heilig en toegewijd te leven en hun ambt getrouw en vruchtbaar te vervullen.”

40. *Pastores dabo vobis*, 72.

41. *A.w.*, 25.

42. *T.a.p.*

43. *T.a.p.*

44. *Presbyterorum ordinis*, 14.

Bij het doordringen in dit mysterie komt ons de allerheiligste Maagd te hulp, die verbonden is met de Verlosser, aangezien, “wanneer wij de heilige mis vieren, midden onder ons de Moeder van de Zoon van God staat, die ons binnenleidt in het mysterie van zijn offer van verlossing. Op deze wijze wordt Zij middelares van genaden die voor de Kerk en alle gelovigen uit dit offer voortvloeien”.⁴⁵ Immers, “Maria is op unieke wijze verbonden met het priesterlijk offer van Christus door met Hem de wil te delen de wereld door het kruis te redden. Zij is degenen die het eerst en op volmaakte wijze geestelijk heeft deelgehad aan zijn offer van *Sacerdos et Hostia*. Als zodanig kan Zij voor hen die op het vlak van het ambt deel hebben aan het priesterschap van haar Zoon, de genade verkrijgen en aan het geven van de stimulans steeds meer te beantwoorden aan de eisen van het geestelijk offer dat het priesterschap met zich meebrengt: in het bijzonder de genade van geloof, van hoop en volharding in beproevingen, die erkend worden als een prikkel tot een edelmoedige deelname aan het verlossend offer.”⁴⁶

De eucharistie moet voor de priesters “de werkelijk centrale plaats in het dienstwerk”⁴⁷ innemen, omdat daarin heel het geestelijk goed van de Kerk vervat ligt en zij op zich bron en hoogtepunt van heel het evangelie is.⁴⁸ Vandaar het uitermate grote belang van de voorbereiding op de heilige mis, de dagelijkse viering ervan,⁴⁹ de dankbetuiging en het bezoek aan Jezus in het sacrament gedurende de dag!

14. Behalve het eucharistisch offer viert de priester dagelijks de heilige liturgie van het getijdengebed dat hij uit vrije wil als een zware verplichting op zich genomen heeft. Van het bloedeloos offer van Christus op het altaar tot de viering van het goddelijk officie samen met de Kerk, versterkt het hart van de priester zijn liefde tot de goddelijke

Herder en maakt deze duidelijk ten overstaan van de gelovigen. De priester heeft het voorrecht gekregen “tot God namens allen te spreken”, als het ware “de mond van heel de Kerk”⁵⁰ te worden; hij vult in het goddelijk officie aan wat aan de lof van Christus ontbreekt en als van een geaccrediteerd ambassadeur is zijn voorspraak een van de meest doeltreffende voor het heil van de wereld.⁵¹

d. De trouw van de priester aan de kerkelijke discipline

15. Het ‘besef dienaar te zijn’ brengt ook het besef van het organisch handelen van het lichaam van Christus met zich mee. Het leven en de zending van de Kerk vereisen immers om zich te kunnen ontwikkelen, een ordening, voorschriften, gedragsregels of een disciplinaire orde. Men moet elk vooroordeel ten opzichte van de kerkelijke discipline overwinnen, te beginnen bij de uitdrukking zelf, en eveneens iedere vrees en ieder complex bij het aanhalen ervan en bij het vragen om de verwezenlijking ervan, wanneer dat gepast is. Wanneer er een naleven van de normen en criteria die de kerkelijke discipline vormen, van kracht is, dan worden de spanningen vermeden die anders de eensgezinde pastorale inspanningen in gevaar zouden brengen waaraan de Kerk behoefte heeft om doeltreffend haar evangeliserende zending te vervullen. Een op volwassen wijze op zich nemen van de eigen ambtsverplichting houdt de zekerheid in dat de Kerk “normen nodig heeft, opdat zowel haar hiërarchische en organische structuur zichtbaar wordt, als de uitoefening van de taken die haar door God zijn toevertrouwd, vooral haar gewijde macht en de toediening van de sacramenten, op aangepaste wijze wordt georganiseerd”.⁵²

Bovendien houdt het bewustzijn bedienaar van Christus en zijn mystiek lichaam

45. Johannes Paulus II, Inleiding op de mis ter gelegenheid van de liturgische gedachtenis van de Madonna van Czestochowa, in: *L'Osservatore Romano* (26 augustus 2001).

46. Johannes Paulus II, Catechese bij de algemene audiëntie op 30 juni 1993, *Maria is de Moeder van de eeuwige Hoge priester*, in: *L'Osservatore Romano* (30 juni-1 juli 1993).

47. *Pastores dabo vobis*, 26.

48. *Presbyterorum ordinis*, 5.

49. *A.w.*, 13; *CC*, can. 904 en 909.

50. H. Bernardinus van Siena, *Sermo XX*, in: *Opera omnia* (Venetiis 1591), 132.

51. Zalige Colomba Marmion, *Le Christ idéal du prêtre*, 14 (Maredsous 1951).

52. Johannes Paulus II, apostolische Constitutie *Sacrae disciplinae leges* ter afkondiging van de nieuwe Codex van het kerkelijk recht (25 januari 1983).

te zijn de verplichting in van een trouw vervullen van de wil van de Kerk, die concreet in de normen tot uitdrukking komt.⁵³ De wetgeving van de Kerk heeft een grotere vervolmaking van het christelijk leven ten doel om de heilszending beter te vervullen en dient derhalve met oprechtheid en welwillendheid ervaren te worden.

Van alle aspecten dient men in het bijzonder te wijzen op dat van de gehoorzaamheid aan de liturgische wetten en beschikkingen van de Kerk, dat wil zeggen, een liefde die trouw is aan een stelsel van normen dat ten doel heeft de eredienst te ordenen in overeenstemming met de wil van de eeuwige Hogepriester en zijn mystiek lichaam. De heilige liturgie wordt beschouwd als het uitvoeren van het priesterschap van Jezus Christus,⁵⁴ een gewijd handelen bij uitstek, "hoogtepunt waarnaar de Kerk in al haar handelen streeft en tevens de bron waaruit al haar kracht voortvloeit".⁵⁵ Bijgevolg is dit het kader waarbinnen het bewustzijn het grootst dient te zijn dat men bedienaar is en handelt in overeenstemming met de verplichtingen die men uit vrije wil en plechtig op zich genomen heeft ten overstaan van God en de gemeenschap. "De regeling van de heilige liturgie hangt uitsluitend af van het gezag in de Kerk, welk gezag berust bij de Apostolische Stoel en, overeenkomstig de wettelijke voorschriften, bij de bisschop. ... Daarom mag volstrekt niemand anders, ook al is hij priester, op eigen gelegenheid in de liturgie iets toevoegen, weglaten, of veranderen."⁵⁶ Willekeur, subjectivistische uitingen, improvisaties, ongehoorzaamheid in de liturgieviering vormen evenzoveel vrijbrieven die in tegenspraak zijn met het wezen zelf van de heilige eucharistie, die het offer van Christus is. Hetzelfde geldt voor de viering van de andere sacramenten, vooral dat van de boete, waardoor – indien men rouwmoedig is en het voornemen heeft zich te bete-

ren – de zonden vergeven worden en men met de Kerk verzoend wordt.⁵⁷

Priesters dienen evenzo aandacht te besteden aan een authentieke en bewuste deelname van de gelovigen aan de heilige liturgie, die de Kerk niet nalaat te bevorderen.⁵⁸ In de heilige liturgie bestaan functies die uitgeoefend kunnen worden door leken die het wijdingssacrament niet ontvangen hebben; andere zijn daarentegen eigen aan en absoluut het alleenrecht van gewijde bedienaren.⁵⁹ Het respect voor de verschillende identiteiten van de levensstatus, hun complementariteit door zending vereisen dat iedere verwarring in deze vermeden wordt.

e. De priester in de kerkgemeenschap

16. Om de Kerk – een organisch gestructureerde gemeenschap van gelovigen met dezelfde waardigheid van het doopsel uitgerust, maar met verschillende charisma's en functies – te dienen moet men haar kennen en liefhebben, niet zoals haar de voorbijgaande modes in denken of de verschillende ideologieën zouden willen, maar zoals zij door Jezus Christus, die haar gesticht heeft, gewild is. De ambtelijke functie van dienst aan de gemeenschap, te beginnen bij het gelijkvormig worden aan het Hoofd Christus, vereist het specifieke karakter te kennen en te respecteren van de rol van de lekenge-lovige en op alle mogelijke wijzen te bevorderen dat ieder zijn eigen verantwoordelijkheden neemt. De priester staat ten dienste van de gemeenschap, maar wordt ook ondersteund door zijn gemeenschap. Hij heeft behoefte aan de inbreng van de lekenstand, niet alleen voor de organisatie en het bestuur van zijn gemeenschap, maar ook voor het geloof en de liefde: er is een soort osmose tussen het geloof van de priester en het geloof van de overige gelovigen. Christelijke gezinnen en toegewijde gemeen-

53. Vgl. *t.a.p.*

54. Vgl. *Sacro-sanctum Concilium*, 7.

55. *A.w.*, 10.

56. *A.w.*, 22.

57. Vgl. *CIC*, can. 959.

58. *A.w.*, 23.

59. Vgl. *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van lekengevolgen aan het dienstwerk van de priesters*, 'Theologische principes', 3; 'Praktische bepalingen', artikel 6 en 8; Pauselijke Raad voor de Interpretatie van Wetsteksten, Antwoord (11 juli 1992), in: *AAS* 86 (1994), 541-542.

60. *Pastores dabo vobis*, 31. "De Kerk van Christus", zo leest men in de *Brief aan de bisschoppen van de katholieke Kerk over enkele aspecten van de Kerk als communio* [Communio] (28 mei 1992) van de Congregatie voor de Geloofsleer, 7, "... is de universele Kerk, ... die in de eigen kenmerken en de verscheidenheid van personen, groepen, tijdstippen en plaatsen, aanwezig en actief is. Tot deze veelvuldige particuliere uitdrukkingen van de reddende aanwezigheid van de ene Kerk van Christus, behoren vanaf de tijd van de apostelen die eenheden die op zichzelf beschouwd Kerken zijn, omdat – ofschoon zij particulier zijn – de universele Kerk met alle wezenlijke kenmerken in hen tegenwoordig wordt gesteld. Ze zijn gevormd naar het beeld van de universele Kerk en elk van hen is een deel van het volk van God dat toevertrouwd is aan de herderlijke zorg van een bisschop en van diens priesterlijke medewerkers."

61. *Pastores dabo vobis*, 32.

62. Vgl. *Christus Dominus*, 28; *Presbyterorum ordinis*, 10; CIC, can. 265-272.

Vervolg noten op blz. 17

schappen hebben priesters vaak geholpen in ogenblikken van crisis. Het is om dezelfde reden evenzo belangrijk dat priesters de kenmerken kennen, achten en respecteren van het volgen van Christus, dat eigen is aan het gewijde leven, een zeer kostbare schat van de Kerk en een getuigenis van de vruchtbare werking van de heilige Geest in haar.

Priesters zijn des te meer een levend teken en dienaar van de kerkgemeenschap, naarmate zij zich voegen in de levende eenheid van de Kerk in de tijd, die de heilige overlevering is die het leergezag bewaakt en garandeert. Een vruchtbaar verwijzen naar de overlevering geeft het ambt van de priester de soliditeit en objectiviteit van het getuigenis van de waarheid die in Christus zich is komen openbaren in de geschiedenis. Dat helpt hem te ontkomen aan die bevliegingen van nieuwigheden die de gemeenschap schaden en het uitoefenen van het priesterambt beroven van diepgang en geloofwaardigheid.

Vooraf een pastoor dient geduldig te werken aan de gemeenschap van de eigen parochie met haar particuliere Kerk en de universele Kerk. Hij zou eveneens een waar voorbeeld moeten zijn van het volgen van het eeuwig leergezag van de Kerk en haar grote discipline.

f. Het gevoel voor het universele in het particuliere

17. "De priester moet beseffen dat zijn 'staan in een particuliere Kerk' op zich een belangrijk element vormt voor de spiritualiteit van waaruit hij leeft. De priester vindt juist in zijn toebehoren tot en toewijding aan de particuliere Kerk een bron van zingeving, waaruit hij ook de criteria put op grond waarvan hij Gods wil onderkent en tot handelen komt om gestalte te geven zowel aan zijn herderlijke zending als aan

zijn geestelijk leven."⁶⁰ Het betreft hier een belangrijke materie en hierop dient men een brede kijk te krijgen die rekening ermee houdt hoe "het toebehoren en de toewijding aan de particuliere Kerk de activiteit en het leven van de priester niet beperken tot die Kerk. Zij kunnen daartoe volstrekt niet begrensd blijven vanwege de natuur zelf zowel van de particuliere Kerk als van het priesterambt."⁶¹

Het begrip incardinatie, dat door het Tweede Vaticaans concilie gewijzigd en dientengevolge in het *Wetboek van Canoniek Recht* tot uitdrukking is gebracht,⁶² maakt het mogelijk het gevaar te overwinnen het ambt van de priester op te sluiten binnen nauwe, niet zozeer geografische, als veeleer psychologische of zelfs theologische grenzen. Het behoren tot een particuliere Kerk en de herderlijke dienst aan de gemeenschap daarbinnen – elementen van ecclesiologische orde – kaderen ook existentieel het leven en de activiteit van de priester in en geven daaraan een fysionomie die bestaat uit een specifieke pastorale gerichtheid, uit doeleinden, uit een persoonlijke inzet bij bepaalde taken, uit pastorale ontmoetingen, uit gedeelde belangen. Om de particuliere Kerk en het behoren daartoe en de toewijding daaraan te begrijpen en daadwerkelijk lief te hebben door haar te dienen en zich voor haar op te offeren tot zelfs de gave van het eigen leven is het noodzakelijk dat de gewijde bedienaar zich steeds meer ervan bewust is dat de universele Kerk "ontologisch en temporeel voorafgaat aan iedere individuele particuliere Kerk."⁶³ De som van de particuliere Kerken vormt immers niet de universele Kerk. De particuliere Kerken moeten in de universele Kerk en daarvan uitgaande openstaan voor een werkelijkheid van ware eenheid van personen, charisma's, geestelijke tradities zonder geografische, intellectuele of psychologische grenzen.⁶⁴ Voor een priester

moet het volstrekt duidelijk zijn dat er slechts één Kerk is! De universaliteit of de katholiciteit moet de particulariteit van zich vervullen. De diepe, ware en vitale gemeenschapsband met de Stoel van Petrus vormt de garantie en de noodzakelijke voorwaarde voor dit alles. Het gegronde aanvaarden, de verspreiding en gelovige toepassing zelf van de documenten van de paus en de decasteries van de Romeinse curie zijn hiervan een uitdrukking.

Wij hebben onze gedachten laten gaan over het wezen en handelen van iedere priester als zodanig. Nu richten wij onze beschouwingen meer specifiek op de priester die aangesteld is als pastoor.

Deel II De parochie en de pastoor

3. De parochie en het ambt van pastoor

18. De belangrijkste ecclesiologische kenmerken van het theologisch-canoniek begrip parochie zijn door het Tweede Vaticaans Concilie uitgewerkt in het licht van de overlevering en de katholieke leer, van de gemeenschapsecclesiologie en vervolgens door het *Wetboek van Canoniek Recht* in wetgeving vertaald. Zij zijn ontwikkeld vanuit verschillende gezichtspunten in het pauselijk postconcliair leergezag, zowel impliciet als expliciet, altijd binnen een verdieping inzake het gewijde priesterschap. Het is derhalve nuttig de belangrijkste kenmerken samen te vatten van de theologische en canonieke leer hierover, vooral met het oog op een beter antwoord op de pastorale uitdagingen die aan dit begin van het derde millennium aan het ambt van de priester in de parochie gesteld worden.

Wat gezegd wordt over de pastoor, be-

treft, gezien vanuit de pastorale verplichting leiding te geven, op dezelfde manier in ruime mate ook de priesters die op een of andere manier hulp verlenen in de parochie, en allen die specifieke pastorale taken hebben, bijvoorbeeld in penitentiare inrichtingen, in verzorgingstehuizen, op universiteiten en scholen, bij de hulp voor migranten en vreemdelingen enzovoorts.

Een parochie is een concrete *communitas christifidelium*, duurzaam opgericht in het gebied van een particuliere Kerk en waarover de herderlijke zorg onder het gezag van de diocesane bisschop aan een pastoor als haar eigen herder is toevertrouwd.⁶⁵ Heel het leven van de parochie moet evenals de betekenis van haar apostolische taken ten opzichte van de maatschappij verstaan en beleefd worden met een gevoel van organische eenheid tussen algemeen en ambtelijk priesterschap, van broederlijke samenwerking en dynamiek tussen herders en gelovigen met een respect in de meest absolute zin van het woord voor de rechten, plichten en functies van de ander, waar ieder zijn eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden heeft. De pastoor “moet in nauwe verbondenheid met de bisschop en met alle gelovigen in de uitoefening van zijn pastoraal dienstwerk alle heerszucht vermijden evenzeer als die vormen van democratisch bestuur welke niet passen bij het diepste wezen van het ambts-werk”.⁶⁶ Wat dit betreft, blijft overal de interdicasteriële Instructie *Ecclesiae de mysterio* volledig van kracht, die in specifieke vorm is goedgekeurd door de paus en waarvan de integrale toepassing de juiste kerkelijke praktijk garandeert op dit voor het leven zelf van de Kerk essentieel terrein.

De intrinsieke band met de diocesane gemeenschap en haar bisschop, in hiërarchische eenheid met de opvolger van Petrus, garandeert de parochiegemeenschap het behoren tot de universele Kerk. Het betreft

63. *Brief aan de bisschoppen van de katholieke Kerk over enkele aspecten van de Kerk als communio*, 9.

64. Vgl. *Lumen gentium*, 23.

65. Vgl. *Christus Dominus*, 30; CIC, can. 515, § 1.

66. *De priester en het derde millennium. Leraar van het Woord, bedienaar van de sacramenten en leider van de gemeenschap*, IV, 3; vgl. *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 17.

dus een *pars diocesis*,⁶⁷ beziel door eenzelfde geest van gemeenschap, door een geordende gezamenlijke, op het doopsel berustende verantwoordelijkheid, door eenzelfde liturgisch leven, dat zijn middelpunt heeft in de eucharistie,⁶⁸ en door eenzelfde zedingsgeest die de hele parochiegemeenschap kenmerkt. Immers, iedere parochie “is gegrondvest op een theologische werkelijkheid want zij is een *eucharistische gemeenschap*. Dit betekent dat zij een gemeenschap is die bekwaam is om de eucharistie te vieren, waarin de grondslag ligt voor haar opbouw en de sacramentele band waardoor zij volledig in gemeenschap staat met heel de Kerk. Deze bekwaamheid is geworteld in het feit dat de parochie een *geloofsgemeenschap* is en een *organische gemeenschap* of een gemeenschap die gevormd wordt door de gewijde bedienaren en de andere christenen en waarin de pastoor, die de diocesane bisschop vertegenwoordigt, de hiërarchische band is met heel de particuliere Kerk.”⁶⁹

In deze zin moet de parochie, die als het ware een cel is van het bisdom, een “duidelijk voorbeeld van gemeenschappelijk apostolaat leveren, doordat ze al wat ze daar aan menselijke verscheidenheid vindt tot eenheid samenbrengt en in de universele Kerk invoegt.”⁷⁰ De *communitas christifidelium* vormt in het begrip parochie het persoonlijke essentiële element en met een dergelijke uitdrukking wil men de dynamische relatie onderstrepen tussen personen die op een bepaalde manier onder de onmisbare doeltreffende leiding van een eigen pastoor deze vormen. Over het algemeen betreft het alle gelovigen van een bepaald gebied; of slechts enkele gelovigen in het geval van personele parochies die opgericht zijn op grond van ritus, taal, nationaliteit of bepaalde andere redenen.⁷¹

19. Een ander fundamenteel element van het begrip parochie is de *herderlijke zorg* of

zielzorg, eigen aan het ambt van pastoor, dat voornamelijk zichtbaar wordt in de verkondiging van het woord van God, in het toedienen van de sacramenten en de herderlijke leiding van de gemeenschap.⁷² In de parochie, het terrein van de gewone herderlijke zorg, “is de pastoor de eigen herder van de hem toevertrouwde parochie; hij oefent de pastorale zorg over de hem toevertrouwde gemeenschap uit onder het gezag van de diocesane bisschop, tot wiens deel aan het dienstwerk van Christus hij geroepen is, om voor die gemeenschap de verkondigingstaak, de heiligingstaak en de bestuurstaak uit te oefenen, ook met medewerking van andere priesters of diakens en met hulp van christengelovigen-leken, volgens het recht.”⁷³ Deze opvatting over de pastoor laat een grote ecclesiologische rijkdom zien en verhindert de bisschop niet andere vormen van de *cura animarum* (zielzorg) volgens het recht te bepalen.

De noodzaak de pastorale assistentie in de parochies aan te passen aan de omstandigheden van de huidige tijd, die op sommige plaatsen gekenmerkt wordt door een tekort aan priesters, maar ook door het bestaan van overbevolkte parochies in de steden en ver uit elkaar gelegen parochies op het platteland, of door een schaars aantal parochianen, heeft ertoe geleid enkele, zeker niet principiële vernieuwingen te introduceren in het universeel recht van de Kerk met betrekking tot de titularis van de herderlijke zorg voor de parochie. Een hiervan bestaat in de mogelijkheid aan meer priesters de pastorale zorg van een of meer parochies *in solidum* toe te vertrouwen onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat slechts één van hen de moderator is die aan de gemeenschappelijke activiteit leiding geeft en daarvoor tegenover de bisschop verantwoording draagt.⁷⁴ Het ene ambt van pastoor, de ene pastorale zorg voor de parochie wordt dus toevertrouwd aan een meervoudige titularis,

67. Vgl. *CIC*, can. 374, § 1.

68. Vgl. *Sacro-sanctum Concilium*, 42; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 2179; Johannes Paulus II, apostolische Brief *Dies Domini* (31 mei 1998), 34-36; *Novo millennio inexcute*, 35.

69. *Christifideles laici*, 26; vgl. *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters*, ‘Praktische bepalingen’, artikel 4.

70. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het lekenapostolaat *Apostolicam actuositatem*, 10.

71. Vgl. *CIC*, can. 518.

72. Vgl. Concilie van Trente, zitting XXIV (11 november 1563), can. 18; *Christus Dominus*, 30: “Op heel bijzondere wijze zijn de pastoors medewerkers van de bisschop. Aan hen immers als eigenlijke herders is onder de gezagvolle leiding van de bisschop de zielzorg over een bepaald gedeelte van het bisdom toevertrouwd.”

73. *CIC*, can. 519.

74. *CIC*, can. 517, § 1.

bestaande uit verschillende priesters die een identiek aandeel krijgen in het toevertrouwen de ambt onder de persoonlijke leiding van een medebroeder als moderator. De pastorale zorg *in solidum* toevertrouwen lijkt nuttig te zijn om sommige situaties op te lossen in de bisdommen waar weinig priesters hun tijd moeten plannen bij het verzorgen van verschillende ambtelijke activiteiten, maar het wordt ook een nuttig middel om de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de priesters te bevorderen en in het bijzonder de gewoonte van het gemeenschapsleven van de priesters, dat altijd aangemoedigd moet worden, te vergemakkelijken.⁷⁵

Het is echter niet verstandig de ogen te sluiten voor sommige moeilijkheden die de pastorale zorg *in solidum* – die altijd en overal bestaat uit alleen maar priesters – met zich mee kan brengen, aangezien het gelovigen eigen is zich te identificeren met hun eigen pastoor en de afwisselende aanwezigheid van meer priesters desoriënterend kan werken en mogelijk niet begrepen wordt, ook al zijn zij op elkaar ingesteld. De rijkdom van het geestelijk vaderschap van de pastoor als een sacramentele ‘pater familias’ van de parochie met de daaruit voortvloeiende banden die een pastorale vruchtbaarheid bewerkstelligen, is duidelijk.

In de gevallen waarin pastorale noden daarom vragen, kan de diocesane bisschop op het juiste ogenblik ertoe overgaan tijdelijk meer parochies toe te vertrouwen aan de pastorale zorg van één pastoor.⁷⁶

Wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven, kan het toevertrouwen van een parochie aan een administrator⁷⁷ een voorlopige oplossing zijn.⁷⁸ Het is echter nuttig erop te wijzen dat het ambt van pastoor volledige beschikbaarheid en stabiliteit vraagt, daar het hoofdzakelijk pastoraal is.⁷⁹ De pastoor zou een beeld moeten zijn van de tegenwoordigheid van de historische Christus. Het is de eis gelijkvormig te wor-

den aan Christus die deze verplichting onderstreept.

20. Om de zending van herder in een parochie die de volledige zielzorg met zich meebrengt, te vervullen is absoluut het uitvoeren van het priesterschap vereist.⁸⁰ Daarom is behalve het behoren tot de kerkgemeenschap,⁸¹ een door het canoniek recht expliciet gevraagd vereiste dat, wil iemand op geldige wijze tot pastoor benoemd worden, hij de heilige priesterwijding heeft ontvangen.⁸²

Voor wat de verantwoordelijkheid van de pastoor bij het verkondigen van Gods woord en het prediken van een authentieke katholieke leer betreft, vermeldt canon 528 uitdrukkelijk de homilie en het catechetisch onderricht, het bevorderen van initiatieven die op ieder terrein van het menselijk leven de geest van het evangelie verbreiden, de katholieke vorming van kinderen en jongeren en de inzet dat met een geordende samenwerking van leken gelovigen de evangelische boodschap hen kan bereiken die niet meer praktiseren of het ware geloof niet belijden⁸³ en zo met Gods genade tot bekeering kunnen komen. Zoals logisch is, is een pastoor niet verplicht persoonlijk al deze functies te vervullen, maar hij dient er wel voor te zorgen dat ze vervuld worden op de juiste wijze, in overeenstemming met de juiste leer en de kerkelijke discipline, binnen de parochie, al naar gelang de omstandigheden en altijd onder zijn verantwoordelijkheid. Enkele van deze functies, bijvoorbeeld de homilie tijdens de eucharistieviering,⁸⁴ zullen altijd en uitsluitend door een gewijde bedienaar vervuld moeten worden. “Ook wanneer hij door andere niet gewijde gelovigen overtroffen mocht worden in welsprekendheid, dan zou dit nog niet wegnemen dat hij de sacramentele vertegenwoordiging is van Christus, Hoofd en herder, en hieruit vloeit vooral de doeltreffendheid van zijn

75. Vgl. *Christus Dominus*, 30; *Presbyterorum ordinis*, 8; *CIC*, can. 280; 550, § 2; *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 29.

76. Vgl. Concilie van Trente, zitting XXI (16 juli 1562), can. 5; Pauselijke Raad voor de Interpretatie van Wets teksten, *Nota explicativa*, gepubliceerd in samenwerking met de Congregatie voor de Clerus, over de gevallen waarin de pastorale zorg van meer dan één parochie wordt toevertrouwd aan één priester (13 november 1997), in: *Communicaciones* 30 (1998), 28-32.

77. Vgl. *CIC*, can. 539.

78. Vgl. *a.w.*, can. 526, § 1.

79. Vgl. *a.w.*, can. 151, 539-540.

80. Vgl. Derde Concilie van Lateranen (1179), can. 3; Tweede Concilie van Lyon (1274), Constitutie 13; *CIC*, can. 150.

81. Vgl. *CIC*, can. 149, § 1.

82. Vgl. *a.w.*, can. 521, § 1. In § 2 worden, niet uitsluitend, de belangrijkste eigenschappen aangeduid die de canonieke geschiktheid aanvullen voor een

Vervolg noten op blz. 20

kandidaat voor het dienstwerk in de parochie: gezonde leer en rechtschapen levenswijze, zielelijver en andere deugden, en daarbij dient hij de eigenschappen te bezitten die, hetzij door het universeel recht (dat wil zeggen de verplichtingen die voor clerici in het algemeen vastgesteld zijn, vgl. can. 273-279), hetzij door het particulier recht (dat wil zeggen de eigenschappen die meer invloed hebben op de eigen particuliere Kerk) vereist zijn.

83. Vgl. *a.w.*, can. 528, § 1.

84. Vgl. *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters*, 'Praktische bepalingen', artikel 3.

85. Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus.

86. Johannes XXIII, Encycliek *Sacerdotii Nostri primordia* bij gelegenheid van de honderdste sterfdag van de heilige pastoor van Ars (31 juli 1959), III.

87. Vgl. *c.c.*, can. 518.

88. Vgl. *a.w.*, can. 519, 529, § 1.

Vervolg noten op blz. 21

prediking voort.”⁸⁵ Enkele andere functies daarentegen, bijvoorbeeld de catechese, zullen doorgaans ook door leken gelovigen vervuld kunnen worden die de vereiste voorbereiding hebben gekregen volgens de juiste leer en een consequent christelijk leven leiden, altijd behoudens de plicht van het persoonlijk contact. De zalige Johannes XXIII schreef: “Het is buitengewoon belangrijk dat de geestelijkheid overal en te allen tijde trouw blijft aan haar plicht te onderwijzen. ‘Het is nodig’, zei in dit verband de heilige Pius X, ‘dit wezenlijk punt met nadruk op de voorgrond te plaatsen: een priester, welke dan ook, heeft geen voornamer taak en is door geen strikter plicht gebonden.’”⁸⁶

Zoals vanzelfsprekend is, rust op de pastoor op grond van daadwerkelijke herderlijke liefde de plicht dat hij, behalve dat hij hen bemoedigt, over al zijn medewerkers en ieder individueel een attent en zorgzaam toezicht uitoefent. In sommige landen waar men gelovigen heeft die tot verschillende taalgroepen gerekend worden, zal het – als er geen personele parochie opgericht is⁸⁷ of er geen andere passende oplossing gevonden is – de territoriale pastoor zijn die als eigen pastoor⁸⁸ zorg draagt voor het behartigen van de bijzondere noden van zijn gelovigen, ook waar het hun specifieke culturele gevoelens betreft.

21. Wat de gewone middelen van heiliging betreft, stelt canon 528 dat de pastoor zich in het bijzonder ervoor dient in te zetten dat de heilige eucharistie het middelpunt vormt van de parochiegemeenschap en alle gelovigen de volheid van het christelijk leven kunnen bereiken door middel van een bewuste en actieve deelname aan de heilige eucharistie, de viering van de sacramenten, het gebedsleven en goede werken.

Hier dient gewezen te worden op het feit dat het *Wetboek van Canoniek Recht* het veelvuldige ontvangen van de eucharistie

vermeldt, evenals de evenzo veelvuldige praktijk van het boetesacrament. En dit suggereert dat het nuttig is dat de pastoor bij het vaststellen van de tijden van de missen en de biechtgelegenheden in de parochie bekijkt wat de geschikteste ogenblikken zijn voor het merendeel van de gelovigen en het ook voor hen die bijzondere problemen hebben in verband met hun werktijden, mogelijk maakt gemakkelijk tot de sacramenten te naderen. Een heel bijzondere zorg zal een pastoor dienen te besteden aan de privébiecht in de geest en de vorm, zoals voorgesteld door de Kerk.⁸⁹ Bovendien moet men eraan denken dat deze op gepaste wijze voorafgaat aan de eerste communie van de kinderen.⁹⁰ Men moet bovendien voor ogen houden dat men om duidelijke pastorale redenen individueel biecht kan horen gedurende de viering van de mis om de gelovigen tegemoet te komen.⁹¹

Men dient er zich bovendien voor in te zetten “het gevoel van de biechteling te respecteren wat de keuze van de manier van biechten betreft, dat wil zeggen van aangezicht tot aangezicht of via het tralievenster van de biechtstoel”.⁹² Ook de biechtvader kan pastorale redenen hebben om aan het gebruik van een biechtstoel met tralievenster de voorkeur te geven.⁹³

Men zal ook in de hoogste mate de praktijk dienen te bevorderen van het bezoek aan het allerheiligste sacrament door te bepalen dat de kerk zo lang mogelijk opgehouden wordt, en dit op vaste tijdstippen. Niet weinig pastoors bevorderen, en dit is prijzenswaardig, de aanbidding door middel van de plechtige uitstelling van het allerheiligste en de eucharistische zegen: zij ervaren hiervan de vruchten in de vitaliteit van de parochie.

De heilige eucharistie wordt met liefde bewaard in het tabernakel “als het geestelijk middelpunt van parochie en kloostergemeenschap”.⁹⁴ “Zonder de eucharistische

eredienst, als het eigen kloppend hart, verdort de parochie.”⁹⁵ “Pius XII zeide in zijn toespraak tot de geestelijkheid van Rome: ‘Als gij wilt dat de gelovigen eerbiedig bidden, geeft hun dan zelf het voorbeeld in de kerk, wanneer gij bidt in hun tegenwoordigheid. Een priester, die voor het altaar ligt neergeknield in een waardige houding, in diepe ingetogenheid, is voor het volk een oorzaak van stichting, een waarschuwing, een uitnodiging tot edele wedijver in het gebed.’”⁹⁶

22. Canon 529 voorziet van zijn kant in de voornaamste vereisten voor het vervullen van een parochiële pastorale functie en geeft daarbij in zekere zin gestalte aan de houding van de pastoor als bedienaar. Als eigen pastoor zet hij zich ervoor in de aan zijn zorgen toevertrouwde gelovigen te leren kennen, waarbij hij het vermijdt te vervallen tot het gevaar van functionalisme: hij is geen functionaris die een rol vervult en diensten aanbiedt aan wie erom vraagt. Als man van God oefent hij op integrale manier zijn ambt uit door de gelovigen op te zoeken, de gezinnen te bezoeken, door te delen in hun noden, bij hun vreugden betrokken te zijn; hij wijst met wijsheid terecht, hij bekommert zich om de ouderen, de zwakken, de eenzamen, de zieken, en offert zich op voor hen die de dood nabij zijn; hij schenkt in het bijzonder aandacht aan de armen en de moedelozen; hij zet zich in voor de bekering van de zondaars, voor allen die in dwaling verkeren, en helpt ieder zijn plicht te doen door de groei van het christelijk leven in de gezinnen aan te moedigen.⁹⁷

Opvoeden tot het beoefenen van werken van geestelijke en lichamelijke barmhartigheid blijft een van de pastorale prioriteiten en een teken van de vitaliteit van een christelijke gemeenschap.

Belangrijk blijkt ook de taak die de pas-

toor is toevertrouwd bij het bevorderen van de functie die eigen is aan de lekenangelovigen in de zending van de Kerk, dat wil zeggen de orde van het tijdelijke te bezielen met een evangelische geest en zo getuigenis af te leggen van Christus, in het bijzonder bij het uitoefenen van wereldlijke functies.⁹⁸

Anderzijds moet de pastoor met de bischop en de andere priesters van het bisdom samenwerken, opdat de gelovigen zich ook ledematen van het bisdom en de universele Kerk voelen door deel uit te maken van de parochiegemeenschap.⁹⁹ De groeiende mobiliteit van de huidige maatschappij maakt het noodzakelijk dat de parochie zich niet in zichzelf opsluit en gelovigen van andere parochies die haar bezoeken, weet te ontvangen en het ook vermijdt met argwaan te kijken naar het feit dat sommige gelovigen deelnemen aan het leven van andere parochies, rectoraten of kapelanieën.

Op de pastoor rust ook in het bijzonder de plicht priesterroeping te bevorderen, te ondersteunen en met zeer bijzondere zorg te volgen.¹⁰⁰ Het persoonlijk voorbeeld bij het, ook zichtbaar,¹⁰¹ tonen van de eigen identiteit en bij het consequent hiernaar leven zal samen met de zorg voor de privébiecht en de geestelijke leiding van de jongeren, evenals voor de catechese inzake het gewijde priesterschap de onvervreembare roeping pastoraal realistisch maken. “Het hangt altijd af van de genadegave van priesters het zaad te zaaien voor een geheel aan God gewijd leven en de liefde voor de maagdelijkheid op te wekken.”¹⁰²

De taken die in het *Wetboek van Canoniek Recht* aan de pastoor in het bijzonder zijn toevertrouwd,¹⁰³ zijn de volgende: de toediening van het doopsel, de toediening van het sacrament van het vormsel aan degenen die in stervensgevaar verkeren, volgens can. 883, 3°,¹⁰⁴ de toediening van het Viaticum alsook van de ziekenzalving, onverminderd het voorschrift van can.

89. Vgl. de ‘*Propositiones*’ omtrent de delen die het sacramenteel teken en de manieren van viering vormen, verzameld door Johannes Paulus II in de postsynodale apostolische Exhortatie *Reconciliatio et paenitentia* (2 december 1984), 31, III; 32.

90. Vgl. *CIC*, can. 914.

91. Vgl. Congregatie voor de goddelijke Eredienst en de Regeling van de sacramenten, in *Notitiae* 37 (2001), 259-260.

92. Johannes Paulus II, Voordracht voor de leden van de Apostolische Paenitentiarie (27 maart 1993), in: *AAS* 86 (1994), 78.

93. Vgl. *CIC*, can. 964, § 3; Johannes Paulus II, apostolische Brief uitgevaardigd als ‘*Motu proprio*’ *Misericordia Dei* (De barmhartigheid van God) over enkele aspecten van de viering van het sacrament van boete en verzoening (7 april 2002), 9b; Pauselijke Raad voor de Interpretatie van Wetsteksten, Antwoord tot can. 964, § 2 (7 juli 1998), in: *AAS* 90 (1998), 711.

Vervolg noten op blz. 22

94. Paulus VI, Encycliek *Mysterium fidei* over de leer en de verering van de heilige eucharistie (3 september 1965).

95. Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus.

96. *Sacerdotii Nostri primordia*, II.

97. Vgl. *Cic*, can. 529, § 1.

98. Vgl. *a.w.*, can. 225.

99. Vgl. *a.w.*, can. 529, § 2.

100. Vgl. *a.w.*, can. 233, § 1; *Pastores dabo vobis*, 41.

101. Vgl. *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, 66.

102. H. Ambrosius, *De virginitate* 5, 26, in: *PL* 16, 286.

103. *Cic*, can. 530.

104. *A.w.*, can. 883,3^o: "Van rechtswege bezitten de bevoegdheid om het vormsel te bedienen: ... 3° ten aanzien van hen die in stervensgevaar verkeren, de pastoor en zelfs iedere priester.

105. *A.w.*, can. 1003, § 2: "Alle priesters aan wie zielzorg opgedragen is, hebben de plicht en het recht

Vervolg noten op blz. 23

1003, §§ 2-3,¹⁰⁵ en de verlening van de apostolische zegen, de assistentie bij huwelijken en het geven van de huwelijkszegen, het verrichten van uitvaarten, de zegening van de doopvont in de paastijd, het leiden van processies buiten de kerk, alsook plechtige zegeningen buiten de kerk, de meer plechtige celebratie van de eucharistie op zondagen en geboden feestdagen.

Daarbij komen nog de exclusieve taken van de pastoor, of zelfs de exclusieve rechten die hem in het bijzonder op grond van zijn bijzondere verantwoordelijkheid worden toevertrouwd; deze dient hij derhalve, voorzover mogelijk, persoonlijk uit te oefenen of tenminste het effectueren hiervan te volgen.

23. Daar waar zich een tekort aan priesters voordoet, kan men veronderstellen, zoals op sommige plaatsen geschiedt, dat de bisschop, na alles met wijsheid overwogen te hebben, overeenkomstig de canoniek toegestane modaliteiten een *samenwerking* 'ad tempus' bij het uitoefenen van de pastorale zorg in de parochie toekent aan één of meer personen die niet met het priesterlijk merkteken getekend zijn.¹⁰⁶ In deze gevallen dienen echter nauwkeurig de oorspronkelijke eigenschappen in acht genomen en beschermd te worden van diversiteit en complementariteit tussen de gaven en de functies van gewijde bedienaar en lekenengelovige, eigen aan de Kerk die God als een organisch geheel gewild heeft. Er zijn objectief uitzonderlijke situaties die een dergelijke samenwerking rechtvaardigen. Deze mag wettelijk gezien echter niet de grenzen overschrijden van het specifieke karakter van bedienaar en leek.

In het verlangen een terminologie te zuiveren die tot verwarring zou kunnen leiden, heeft de Kerk uitdrukkingen die 'hoofdfuncties' aanduiden – zoals 'pastoor', 'kapelaan', 'directeur', 'coördinator' en der-

gelijke – uitsluitend voorbehouden aan priesters.¹⁰⁷

Het *Wetboek van Canoniek Recht* maakt onder de titel die gewijd is aan de rechten en de plichten van lekenengelovigen, een onderscheid tussen taken of functies die als recht en eigen plicht aan welke leek dan ook toebehoren, en andere die liggen in de lijn van samenwerking met de pastorale bedienaar. Deze vormen een *capacitas* of *habilitas* waarvan de uitoefening afhankelijk is van een oproep van de wettige pastoor om ze op zich te nemen.¹⁰⁸ Het zijn evenwel geen rechten.

24. Dit alles is door Johannes Paulus II tot uitdrukking gebracht in zijn postsynodale apostolische Exhortatie *Christifideles laici*: "De heilszending van de Kerk in de wereld wordt niet alleen vervuld door de bedienaren uit kracht van het wijdingssacrament maar ook door alle lekenengelovigen. Krachtens hun staat van gedoopten en hun specifieke roeping nemen zij inderdaad, ieder in eigen mate, deel aan het priesterlijke, profetische en koninklijke ambt van Christus. Daarom moeten de herders de bedieningen, ambten en functies van de lekenengelovigen erkennen en bevorderen, welke hun sacramentele grondslag hebben in het doopsel en in het vormsel en voor velen ook in het huwelijk. Als de noodzaak of het nut van de Kerk het eisen kunnen de herders verder aan de lekenengelovigen bepaalde taken toevertrouwen die met hun eigen herderlijke bediening verbonden zijn maar niet het kenmerk van de wijding vereisen, in overeenstemming met de normen die vastgesteld zijn door het algemene recht" (23). Ditzelfde document herinnert bovendien aan het basisprincipe dat aan een dergelijke samenwerking en haar niet te overschrijden grenzen ten grondslag ligt: "Maar *de uitoefening van een dergelijke taak maakt van de lekenengelovige geen herder*: wat in feite constitu-

tief is voor de bediening is niet de taak maar de sacramentele wijding. Alleen het wijdingssacrament verleent aan de gewijde bedienaar een bijzondere deelname in het ambt van Christus, het Hoofd en de Herder, en aan zijn eeuwig priesterschap. De taak die bij wijze van suppletie uitgeoefend wordt, ontleent haar legitimatie onmiddellijk en formeel aan de officiële afvaardiging die door de herders gegeven wordt en waarvan de concrete invulling geleid wordt door het kerkelijk gezag” (23).¹⁰⁹

In de gevallen waarin taken aan niet gewijde leken toevertrouwd worden, moet noodzakelijkerwijs als moderator een priester aangesteld worden met de bevoegdheid en de plichten van een pastoor, die persoonlijk aan de pastorale zorg leiding geeft.¹¹⁰ Zoals voor zichzelf spreekt, is de deelname aan het parochiële ambt in het geval van de priester die aangewezen is om in het bezit van de bevoegdheid van een pastoor de herderlijke activiteit te leiden en die *de exclusieve functies van priester* uitoefent, anders dan in het geval van andere personen die niet de wijding van het priesterschap ontvangen hebben en ter ondersteuning deelnemen aan het uitoefenen van de andere functies.¹¹¹ De religieus die geen priester is, de religieuze, de lekengevolige die geroepen zijn om deel te nemen aan het uitoefenen van de herderlijke zorg, kunnen taken verrichten van het administratieve type, evenals op het gebied van spirituele vorming en bezieling, terwijl zij logischerwijze geen functie van volledige zielzorg kunnen uitoefenen, aangezien dit het priesterlijk merkteken vereist. Zij kunnen hoe dan ook *bij afwezigheid van een gewijde bedienaar die liturgische functies waarnemen die overeenkomen met hun canonieke staat* en die door can. 230, § 3 opgesomd worden: “de bediening van het woord uitoefenen, in liturgische gebeden voorgaan, het doopsel toedienen en de heilige Communie uitreiken,

volgens de voorschriften van het recht.”¹¹² De diakens kunnen, ook al kunnen zij niet op hetzelfde niveau geplaatst worden als de andere gelovigen, echter niet de volledige *cura animarum* uitoefenen.¹¹³

Het is gepast dat de diocesane bisschop met de grootste wijsheid en met pastorale vooruitziende blik vóór alles de authentieke toestand van de noden onderzoekt en derhalve de voorwaarden voor de geschiktheid van de personen vaststelt die tot deze samenwerking geroepen worden, en de functies bepaalt die men aan ieder van hen moet toewijzen overeenkomstig de omstandigheden van de respectievelijke parochiegemeenschappen. In ieder geval komt bij afwezigheid van een duidelijke verdeling van functies het de priester-moderator toe te bepalen wat er gedaan moet worden. De uitzonderlijkheid en het provisorisch karakter van deze formules vereist dat men binnen die parochiegemeenschappen ten zeerste het bewustzijn bevordert van de absolute noodzaak van priesterroepingen, dat men met liefdevolle zorg het zaad ervan koestert, dat zowel het gemeenschappelijk als het persoonlijk gebed bevorderd wordt, ook voor de heiliging van de priesters.

Willen priesterroepingen in een gemeenschap gemakkelijker kunnen bloeien, dan is het zeer nuttig dat daarin het gevoel leeft en verspreid is van authentieke liefde, diepe achting, groot enthousiasme voor de werkelijkheid van de Kerk, bruid van Christus, medewerkster van de heilige Geest in het heilswerk.

Men zou in de harten van de gelovigen altijd die vreugde en die heilige trots tot de Kerk te behoren levendig moeten houden die zo duidelijk is in bijvoorbeeld de eerste brief van Petrus en in de Apokalyps (vgl. 1Pe 3,14; Apk 2,13.17; 7,9; 14,1 e.v.; 19,6; 22,14). Zonder de vreugde en de trots hier toe te behoren zou het op psychologisch vlak moeilijk worden het geloofsleven zelf

de ziekenzalving toe te dienen aan de gelovigen die aan hun pastorale verantwoordelijkheid toevertrouwd zijn; om een verantwoorde reden mag iedere andere priester dit toedienen met ten minste veronderstelde toestemming van bovenvermelde priester.” § 3: “Het is aan iedere priester toegestaan gezegende olie bij zich te dragen om in geval van nood het sacrament van de ziekenzalving te kunnen toedienen.”

106. Vgl. *a.w.*, can. 517, § 2.

107. Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus.

108. Vgl. *cc*, can. 228; 229, §§ 1 en 3; 230.

109. Vgl. ook *Presbyterorum ordinis*, 2; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 1563.

110. Vgl. *cc*, can. 517, § 2; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 911.

111. Vgl. *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van lekengevoligen aan het dienstwerk van de priesters*, ‘Theologische principes’ en ‘Praktische bepalingen’; *cc*, can. 517, § 2.

Vervolg noten op blz. 24

te garanderen en te ontwikkelen. Men kan zich er niet over verbazen dat, althans op psychologisch vlak, in sommige contexten de priesterroepingen met moeite opbloeien en tot rijping komen.

“Het zou een fatale vergissing zijn te berusten in de huidige noden en zich in feite te gedragen, als moest men zich voorbereiden op een Kerk van morgen die dan bijna zonder priesters voorgesteld wordt. Op deze wijze zouden de maatregelen die genomen zijn om te voorzien in de huidige tekorten, voor de kerkgemeenschap in feite ondanks alle goede wil werkelijk schadelijk kunnen blijken te zijn.”¹¹⁴

25. “Wanneer het gaat om deelnemen aan de uitoefening van de pastorale zorg van een parochie – in gevallen waarin een parochie door gebrek aan priesters geen gebruik kan maken van de directe zorg van een pastoor – hebben permanent diakens altijd voorrang op niet-gewijde gelovigen.”¹¹⁵ Krachtens de heilige wijding “is de diaken leraar in zoverre hij het Woord Gods verkondigt en verklaart; hij heiligt, in zoverre hij de sacramenten van de doop en de eucharistie en de sacramentaliën bedient, deelneemt aan de celebratie van de heilige mis als ‘bedienaar van het Bloed’ en de eucharistie bewaart en uitdeelt; hij is leider, in zoverre hij bezieling geeft aan de gemeenschap of sectoren van het kerkelijk leven”.¹¹⁶

Een bijzondere ontvangst zal voorbehouden dienen te worden aan de diakens die kandidaat zijn voor het priesterschap en die pastorale dienst verrichten in de parochie. Voor hen zal de pastoor, in samenwerking met de staf van het seminarie, een leidsman en leermeester moeten zijn, in het bewustzijn dat ook van zijn getuigenis van coherentie met de eigen identiteit, van missionaire edelmoedigheid in dienstbaarheid en van liefde voor de

parochie een oprecht en algeheel zich geven aan Christus door de kandidaat voor het priesterschap kan afhangen.

26. Naar het voorbeeld van de pastorale diocesane raad¹¹⁷ is door het stelsel van canonieke normen ook in de mogelijkheid voorzien – als dat door de diocesane bisschop opportuun geacht wordt, na de priesterterraad gehoord te hebben¹¹⁸ – een pastorale parochieraad in te stellen waarvan het fundamentele doel is binnen een institutioneel kader de geordende samenwerking van de gelovigen te dienen in het ontwikkelen van de pastorale activiteit¹¹⁹ die eigen is aan de priesters. Het betreft een *raadgevend* orgaan, opgericht, opdat de gelovigen de pastoor kunnen bijstaan die het voorzigt,¹²⁰ door hun advies in pastorale aangelegenheden, waarbij zij een verantwoordelijkheid op grond van het doopsel tot uitdrukking brengen.¹²¹ “De leken gelovigen moeten steeds meer overtuigd zijn van de bijzondere betekenis die de apostolische inzet in hun parochie krijgt”; men dient dit te bemoedigen ter wille van een “meest overtuigde, ruime en besliste betekenis van de *parochiële pastorale raden*”.¹²² De reden hiervoor is duidelijk en voor de hand liggend: “In de huidige omstandigheden kunnen en moeten de leken gelovigen zeer veel doen voor de groei van een echte *kerkelijke gemeenschap* in hun parochies en voor het opwekken van het *missionaire elan* ten opzichte van de niet-gelovigen en ten opzichte van de gelovigen die de christelijke levenspraktijk opgegeven hebben of bij wie deze verflauwd is.”¹²³

“Alle gelovigen zijn gemachtigd en meermalen zelfs verplicht hun mening uit te spreken in aangelegenheden die het welzijn van de Kerk aanbelangen. Dit kan ook gebeuren via instituten, die daartoe rechtens zijn opgericht. ... De pastorale raad zal een allernuttigste hulp kunnen betekenen door

112. Vgl. *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters*, ‘Praktische bepalingen’, artikel 6; 8.

113. Vgl. *CIC*, can. 150; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 1554; 1570.

114. Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus.

115. Congregatie voor de Clerus, Directorium voor de dienst en het leven van permanent diakens [*Diaconatus originem*] (22 februari 1998), 41.

116. *A.w.*, 22.

117. Vgl. *Christus Dominus*, 27; *CIC*, can. 511-514.

118. Vgl. *CIC*, can. 536, § 1.

119. Vgl. *t.a.p.*

120. Vgl. *t.a.p.*

121. Vgl. *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters*, ‘Praktische bepalingen’, artikel 5.

122. *Christifideles laici*, 27.

123. *T.a.p.*

voorstellen en suggesties te doen inzake missionaire, catechetische en apostolaire initiatieven ... inzake de bevordering van de doctrinaire vorming en van het sacramentele leven van de gelovigen; inzake de steun aan de pastorale activiteit van de priesters op de diverse sociale terreinen en in de diverse territoriale zones van het bisdom; inzake de met de dag te verbeteren publieke opinie enz. ...”¹²⁴ De pastorale raad hoort tot het kader van de betrekkingen van wederzijdse dienstverlening tussen de pastoor en zijn gelovigen en het zou derhalve geen zin hebben deze te beschouwen als een orgaan dat bij het leiden van de parochie in de plaats van de pastoor komt of dat volgens een criterium van meerderheid praktisch de leiding van de pastoor bepaalt.

In dezelfde zin kunnen de overlegstructuren inzake de economische kwesties van de parochie, behoudens het recht voor een juist en correct bestuur, de pastorale rol niet bepalen van de pastoor die de wettelijke vertegenwoordiger en beheerder is van de goederen van de parochie.¹²⁵

4. De positieve uitdagingen van de tegenwoordige tijd in de parochie-pastoraal

27. Als heel de Kerk uitgenodigd is bij dit begin van het nieuwe millennium “*een nieuw elan voor ons leven als christen*” te bereiken, gebaseerd op het bewustzijn van de tegenwoordigheid van de verzezen Christus onder ons,¹²⁶ moeten wij hieruit de consequenties trekken voor de pastoraal in de parochies.

Het gaat er niet om nieuwe pastorale programma's uit te vinden, aangezien het christelijk programma dat op Christus zelf gebaseerd is, er altijd een is van Hem kennen, liefhebben, navolgen, in Hem het trinitaire leven leven en met Hem de geschiedenis veranderen tot aan de voltooiing ervan:

“Dit programma is niet onderhevig aan de wisselingen van tijden en culturen, ook al houdt het rekening met tijd en cultuur om tot een oprechte dialoog en doeltreffende communicatie te komen.”¹²⁷

In het ruime, uiterst veeleisende perspectief van de gewone pastoraal “kunnen alleen *in de plaatselijke Kerken* de concrete elementen van een pastoraal plan in detail worden vastgesteld – doel en methodes, vorming en toerusting van de betrokkenen, het vinden van de noodzakelijke middelen –, waarmee het mogelijk wordt dat de verkondiging van Christus de mensen bereikt, dat gemeenschap gevormd wordt en dat daardoor de evangelische waarden diepgaand de samenleving en cultuur gaan beïnvloeden”.¹²⁸ Dit zijn de perspectieven van “de taak om de pastoraal een nieuwe impuls te geven – een taak waar wij allen bij zijn betrokken”.¹²⁹

Verreweg het belangrijkste en meest essentiële pastorale werk is de gelovigen te brengen tot een solide innerlijk leven op grond van de principes van de christelijke leer, zoals die beleefd en geleerd zijn door de heiligen. Juist dit aspect zou in de pastorale programma's een bevoorrechte plaats moeten innemen. Meer dan ooit is het tegenwoordig nodig opnieuw te ontdekken dat het gebed, het sacramentele leven, de aanbiddende stilte, het gesprek van hart tot hart met onze Heer, het dagelijks beoefenen van de deugden die aan Hem gelijkvormig doen worden, veel productiever is dan welke discussie ook en in ieder geval een voorwaarde is voor de doeltreffendheid ervan.

Novo millennio ineunte heeft zeven pastorale prioriteiten nader omschreven: heiligheid, gebed, de eucharistieviering op zondag, het sacrament van de verzoening, de voorrang van de genade, het luisteren naar het woord en de verkondiging van het woord.¹³⁰ Deze prioriteiten, die vooral naar

124. Heilige Congregatie voor de geestelijkheid, Rondschriven over de pastorale raden, overeenkomstig de besluiten van de gemengde plenaire vergadering die werd gehouden op 15 maart 1972 (*Omnes christifideles*) (25 januari 1973), 4; 9.

125. Vgl. *CC*, can. 532 en 1279, § 1.

126. Vgl. *Novo millennio ineunte*, 29.

127. *T.a.p.*

128. *T.a.p.*

129. *T.a.p.*

130. *T.a.p.*

voren gekomen zijn uit de ervaring van het grote Jubileum, bieden niet alleen de inhoud en het wezen van de kwesties waarover pastoors en alle priesters die bij de *cura animarum* in de parochie betrokken zijn, aandachtig moeten reflecteren, maar zij vatten ook de geest samen waarin men dit werk van pastorale herleving moet aanpakken.

Novo millennio ineunte wijst ook op een “ander groot gebied waarvoor een vastberaden inzet en programmering gevraagd worden ten behoeve van de universele Kerk en de particuliere Kerken: *het gebied van de communio (koinonia)* dat de essentie zelf belichaamt en openbaart van het mysterie van de Kerk” (42) en ertoe uitnodigt een gemeenschapsspiritualiteit te bevorderen. “Willen wij trouw zijn aan Gods plan en ingaan op de diepste verlangens van de wereld, dan is de grote uitdaging waarvoor wij in het voor ons liggende millennium staan, de Kerk te maken tot huis en leerschou van de *communio*” (43). Bovendien preciseert deze brief: “Alvorens praktische plannen te maken, dienen we een *communio*-spiritualiteit te bevorderen en deze te maken tot het leidend beginsel voor de vorming, overal waar mens en christen wordt geschoold, waar bedienaren van het altaar, godgewijden en pastorale werkers worden opgeleid, waar gezinnen en gemeenschappen worden opgebouwd” (43).

Een ware pastoraal van de heiligheid in onze parochiegemeenschappen houdt een authentieke pedagogie van het gebed in, een vernieuwde, overtuigende en doeltreffende catechese over het belang van de heilige eucharistie, zowel op zondag, als ook iedere dag, van de gemeenschappelijke en persoonlijke aanbidding van het heilig sacrament, over een geregeld en individueel praktiseren van het sacrament van boete en verzoening, over geestelijke leiding, Mariadevotie, het navolgen van de heiligen; een

nieuw apostolisch elan dat beleefd wordt als een dagelijkse inzet van gemeenschap en individu, een adequate gezinspastoraal, een coherente sociale en politieke inzet.

Een dergelijke pastoraal is onmogelijk, als zij niet geïnspireerd, ondersteund en opnieuw tot leven gebracht wordt door priesters die juist met deze geest begiftigd zijn. “Bij het voorbeeld en het getuigenis van de priester kunnen de gelovigen veel baat hebben ..., doordat zij de parochie opnieuw ontdekken als ‘school’ van gebed, waar de ontmoeting met Christus niet alleen tot uitdrukking komt in het vragen om hulp, maar ook in dankzegging, lofprijzing, aanbidding, beschouwing, luisteren, warmte van gevoelens, die tot een ware liefde van het hart wordt.”¹³¹ “... wee, als we vergeten dat ‘zonder Christus wij tot niets in staat zijn’ (vgl. Joh 15,5). Gebed doet ons vanuit die waarheid leven en herinnert ons voortdurend aan het primaat van Christus en, daarmee verbonden, aan het primaat van inwendig en heilig leven. Bij verwaarlozing van dit beginsel ... delen we in de ervaring van de leerlingen in het evangelieverhaal over de wonderbare visvangst: ‘de hele nacht hebben we ons al afgetobd zonder iets te vangen’ (Lc 5,5). Dit is het moment van geloof, van gebed, van spreken met God, om het hart te openen voor de vloed van genade en om het woord van Christus met alle kracht in ons te laten doordringen: *Duc in altum!*”¹³²

Zonder werkelijk heilige priesters zou het zeer moeilijk zijn een goede lekenstand te hebben en alles zou als uitgeblust zijn; zoals het ook zonder christelijke gezinnen – de huiskerken – zeer moeilijk is dat de lente van de roeping komt. Men vergist zich derhalve, wanneer men om de lekenstand te benadrukken het gewijde priesterschap verwaarloost, omdat men zo tenslotte de lekenstand zelf benadeelt en de hele zending van de Kerk onvruchtbaar maakt.

131. Johannes Paulus II, Voor- dracht voor de pas- toors en de clerus van Rome (1 maart 2001), 3; vgl. *Novo millennio ineunte*, 33.

132. *Novo millen- nio ineunte*, 38.

28. Het perspectief waarin de weg en het fundament van heel de pastorale planning geplaatst moet worden, bestaat erin in onze gemeenschappen opnieuw de universaliteit te helpen ontdekken van de christelijke roeping tot heiligheid. Het is noodzakelijk eraan te herinneren dat de ziel van ieder apostolaat wortelt in goddelijke intimiteit, in het niets stellen boven de liefde voor Christus, in het bij alles zoeken naar de meerdere eer en glorie van God, in het beleven van de christocentrische dynamiek van het mariale 'totus tuus'! De *pedagogie van de heiligheid* stelt "het pastoraal plan onder het teken van de heiligheid"¹³³ en vormt de belangrijkste pastorale uitdaging in de context van de huidige tijd. In de heilige Kerk zijn alle gelovigen geroepen tot heiligheid.

Een centrale taak van de *pedagogie van de heiligheid* bestaat er derhalve in dat men allen weet te onderrichten en onvermoeibaar eraan te herinneren dat heiligheid het doel is van het bestaan van iedere christen. "Allen in de Kerk, of ze nu zelf tot de hiërarchie behoren of onder haar leiding staan, zijn tot heiligheid geroepen, volgens het woord van de apostel: 'God wil dat gij u heiligt' (1Tes 4,3; vgl. Ef 1,4)."¹³⁴ Dat is het eerste element dat pedagogisch ontwikkeld dient te worden in de catechese van de Kerk, totdat het bewustzijn van de heiliging binnen het eigen bestaan een gemeenschappelijke overtuiging is.

Het verkondigen van de universaliteit van de roeping tot heiligheid vereist het begrijpen van het christelijk bestaan als een *sequela Christi*, als een gelijkvormig worden aan Christus; het gaat er niet om uiterlijk een ethisch gedragspatroon te verpersoonlijken, maar zich persoonlijk te laten betrekken bij de komst van Christus' genade. Een dergelijk gelijkvormig worden aan Christus is het wezen van heiligmaking en vormt het specifieke doel van het christelijk bestaan. Om dit te bereiken heeft iedere christen de

hulp nodig van de Kerk, *mater et magistra*. De *pedagogie van de heiligheid* is een uitdaging, even veeleisend als aantrekkelijk, voor al degenen die in de Kerk verantwoordelijkheid hebben voor leiding en vorming.

29. Voor de Kerk en derhalve voor de parochiepastoraal is de vurig missionaire inzet van de evangelisatie een prioriteit van bijzonder belang.¹³⁵ "Ook in landen waar in lang vervlogen tijden het evangelie verkondigd werd bestaat er geen 'christelijke samenleving' meer waarvoor de waarden van het evangelie expliciet als norm dienen, ondanks alle zwakheden die het menselijk leven altijd hebben gekenmerkt. Gezien de 'globalisering' en de nieuwe ondoorzichtelijke verstrengeling van volkeren en culturen moeten wij in onze tijd een situatie onder ogen durven zien die steeds gevarieerder en veeleisender aan het worden is."¹³⁶

In de huidige maatschappij die gekenmerkt wordt door cultureel, religieus en ethisch pluralisme en gedeeltelijk door relativisme, indifferentisme, irenisme en syncretisme, lijkt het dat sommige christenen bijna gewend zijn geraakt aan een soort 'christendom' zonder werkelijk verwijzingen naar Christus en zijn Kerk; men neigt er zo toe een pastoraal project te reduceren tot sacrale thematieken die in een uitsluitend antropologisch perspectief gezien worden binnen een algemene roep om pacifisme, universalisme en een niet nader omschreven verwijzing naar 'waarden'.

De evangelisatie van de huidige wereld zal alleen maar plaatsvinden, wanneer men begint bij de herontdekking van de persoonlijke, sociale en culturele identiteit van de christenen. Dat betekent vooral de herontdekking van Jezus Christus, vlees geworden Woord, enige Verlosser van de mensen.¹³⁷ Uit deze overtuiging komt de behoefte aan zending voort die zich op zeer

133. A.u., 31.

134. *Lumen gentium*, 39.

135. Vgl. Paulus VI, apostolische Adhortatie *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975), 14; Johannes Paulus II, Toespraak tot de Congregatie voor de Clerus (20 oktober 1984): "Vandaar de noodzaak dat de parochie opnieuw haar specifieke functie ontdekt van gemeenschap van geloof en liefde, die haar reden van bestaan en fundamenteelste kenmerk vormt. Dat wil zeggen dat men van de evangelisatie de spil maakt van alle pastorale handelen als vóór alles gaand, voornaamste en bevoorrecht vereiste. Zo overwint men een puur horizontale visie van alleen maar sociale aanwezigheid en wordt het sacramentele aspect van de Kerk versterkt", in: *AAS* 77 (1985), 307-308).

136. *Novo millennio in eunte*, 40.

137. Vgl. Congregatie voor de Geloofsleer, Verklaring *Dominus Iesus* over het uniek karakter en de heilbrengende universaliteit van Jezus Christus en de Kerk (6 augustus 2000).

bijzondere wijze in het hart van iedere priester doet gevoelen en via hem iedere parochie en gemeenschap moet kenmerken die door hem pastoraal geleid wordt. “Wij menen dat het bestaan van een pastorale methode die toe te passen is op en aan te passen is aan allen, zelfs ondenkbaar is; vóór ons had Gregorius van Nazianze er een grondregel van zijn leer van gemaakt. Een eenheid van methode is uitgesloten. Om allen te stichten in de liefde zal het noodzakelijk zijn de methodes te variëren waarmee men de harten kan raken, niet de leer. Daarom zal er een pastoraal moeten zijn die de methode aanpast, niet de leer.”¹³⁸

De pastoor zal ervoor dienen te zorgen dat ook de verschillende verenigingen, bewegingen en clubs die in de parochie aanwezig zijn, hun specifieke bijdragen leveren aan het missionaire leven ervan. “Een ander belangrijk facet van de communio is het bevorderen van associaties in verschillende vorm, de meer traditionele even goed als de nieuwere kerkelijke bewegingen, waaraan de Kerk een vitaliteit ontleent die een gave is van God en een ware ‘lente van de Geest’. Natuurlijk moeten genootschappen en bewegingen hun werk binnen de universele Kerk en de particuliere Kerken in volledige harmonie verrichten, gehoorzaamend aan de gezaghebbende aanwijzingen van de Herders.”¹³⁹ In parochieverband dient men ieder exclusivisme en het buitensluiten van individuele groepen te vermijden, aangezien het missionair karakter berust op de zekerheid, die door allen gedeeld moet worden, dat “Jezus Christus’ betekenis voor het mensengeslacht en zijn geschiedenis uniek en eenmalig is, Hem alleen eigen, exclusief, universeel en absoluut. Jezus is immers het Woord van God dat voor het heil van alle mensen is mensgeworden.”¹⁴⁰

De Kerk vertrouwt op de dagelijkse trouw aan het herderlijk ambt van de priesters, die zich inzetten voor hun onvervang-

bare zending ten behoeve van de aan hun leiding toevertrouwde parochie.

Het ontbreekt de pastoors en andere priesters die de verschillende gemeenschappen dienen, zeker niet aan pastorale moeilijkheden, innerlijke en fysieke vermoeidheid door de grote hoeveelheid werk, die niet altijd gecompenseerd wordt door heilzame periodes van retraite en gepaste rust. Hoe bitter is het vervolgens te moeten constateren dat dikwijls de wind van de secularisatie de bodem verdort waarop met aanzienlijke en dagelijkse inspanningen gezaaid is!

Een op ruime schaal geseculariseerde cultuur die ertoe geneigd is de priester officieel te erkennen binnen zijn eigen categorieën van denken door hem van zijn fundamentele mystiek-sacramentele dimensie te beroven, is in grote mate verantwoordelijk voor dit verschijnsel. Hieruit komen de gevoelens van ontmoediging voort die leiden tot isolement, tot een soort depressief fatalisme of een onsamenhangend activisme. Dat neemt niet weg dat de overgrote meerderheid van de priesters in heel de Kerk in overeenstemming met de zorg van hun bisschop op een positieve wijze de moeilijke uitdagingen het hoofd biedt aan de huidige historische omstandigheden en erin slaagt ten volle en met vreugde een eigen identiteit en een edelmoedige pastorale inzet te beleven.

Het ontbreekt echter ook van binnenuit niet aan gevaren, zoals bureaucratisering, functionalisme, zogenaamde democratie, planning die meer het karakter van management heeft dan van pastoraal. Helaas kan in bepaalde omstandigheden een priester gebukt gaan onder een opeenhoping van altijd noodzakelijke structuren die hem tenslotte overbelasten met nadelige gevolgen voor zowel zijn psychisch-fysieke als geestelijke gesteldheid, die derhalve ten koste van zijn dienstwerk zelf gaan.

138. Gregorius de Grote, *Pastorale regel*, Inleiding tot deel III.

139. *Novo millennio incunte*, 46.

140. *Dominus Iesus*, 15.

De bisschop, die vóór alles een vader is van zijn eerste en kostbaarste medewerkers, zal niet mogen verzuimen nauwkeurig toe te zien op dergelijke situaties. Het verenigen van alle krachten in de Kerk is uitermate actueel en dringend om op een positieve wijze een antwoord te geven op de hinderlagen waarvan de priester en zijn ambt het doelwit geworden te zijn.

30. De Congregatie voor de Clerus heeft, gelet op de huidige omstandigheden van het leven van de Kerk en de vereisten voor een nieuwe evangelisatie en het antwoord dat de priesters geroepen zijn te geven, in overweging nemend, dit document willen aanbieden als een hulp, een bemoediging en stimulans voor het herderlijk ambt van de priesters in de zorg voor de parochie. Immers, het meest directe contact van de Kerk met heel het volk vindt gewoonlijk plaats in het kader van de parochies. Daarom zijn onze beschouwingen dan ook gericht tot de priester als pastoor. In hem stelt Jezus zich tegenwoordig als Hoofd van zijn mystiek lichaam, de Goede Herder die zich bekommert om ieder schaap. Wij hebben de mystiek-sacramentele natuur van dit ambt willen belichten.

Dit document kan in het licht van het onderricht van het Tweede Vaticaans Concilie en de apostolische Exhortatie *Pastores dabo vobis* beschouwd worden als een voortzetting van het *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, de inter-decasteriële Instructie *Ecclesiae de mysterio* en de circulaire *De priester en het derde millennium: leraar van het Woord, bedienaar van de sacramenten en leider van de gemeenschap*.

Het is onmogelijk het eigenlijk, dagelijks dienstwerk alleen maar te beleven door middel van persoonlijke heiliging, die altijd moet steunen op de bovennatuurlijke kracht van het sacrament van de heilige eucharis-

tie en het boetesacrament.

“De eucharistie is het punt waar al het andere van uitgaat en op gericht is. ... Daarin hebben in de loop der eeuwen zoveel priesters de door Christus bij het Laatste Avondmaal beloofde troost gevonden, de geheime sleutel om een uitweg uit de eenzaamheid te vinden, de kracht om hun lijden te kunnen dragen, het voedsel om na iedere ontmoediging weer een nieuw begin te maken, de innerlijke kracht om hun beslissing van trouw te versterken.”¹⁴¹

Zeer nuttig voor een verdieping van het sacramentele leven en voor een voortdurende vorming¹⁴² is, samen met de waarde van vriendschap onderling en met de bisschop een broederlijk leven van priesters, dat niet een eenvoudig samenleven is onder hetzelfde dak, maar eenheid in gebed, in het delen van doelstellingen en in pastorale samenwerking. Dit alles vormt een aanzienlijke hulp om de moeilijkheden en de beproevingen bij het uitoefenen van het gewijde ambt te overwinnen. Iedere priester heeft niet alleen de hulp in het ambt nodig van de eigen confraters, maar heeft hen juist nodig als confraters.

Men zou onder andere in het bisdom een huis kunnen bestemmen voor al die priesters die periodiek er behoefte aan hebben zich terug te trekken op een plaats die geschikt is voor inkeer en gebed, om daar de middelen te vinden die onmisbaar zijn voor hun heiliging.

In de geest van het cenakel, waar de apostelen eensgezind bleven volharden in het gebed samen met Maria, de Moeder van Jezus (Hnd 1,14), vertrouwen wij aan Hem deze bladzijden toe die geschreven zijn met liefde en erkentelijkheid jegens alle priesters in de zielzorg, verspreid over de hele wereld. Moge ieder in het uitoefenen van de dagelijkse ‘munus’ de moederlijke hulp genieten van de Koningin van de apostelen en moge hij weten te leven in diepe verbondenheid

141. Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag 2000, 10.14.

142. Vgl. *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, III.

met Haar. Immers, tot het ambtelijk priester-
schap “behoort de heerlijke en diepe nabij-
heid aan de moeder van Christus”.¹⁴³ Het is
een troost zich ervan bewust te zijn dat “...
naast ons de Moeder van de Verlosser staat,
die ons binnenleidt in het mysterie van het
verlossend offer van haar goddelijke Zoon.
'Ad Iesum per Mariam': moge dit ons dage-
lijks programma zijn van spiritueel en pas-
toraal leven.”¹⁴⁴

*Paus Johannes Paulus II heeft deze Instruc-
tie goedgekeurd en opdracht gegeven tot
publicatie ervan over te gaan.*

Rome, uit het paleis van de Congregaties, 4
augustus 2002, op de liturgische gedachte-
nis van de heilige Johannes Maria Vianney,
pastoor van Ars, patroon van de clerus die
belast is met de zielzorg.

DARÍO KARDINAAL CASTRILLÓN HOYOS
prefect

CSABA TERNYÁK
secretaris

*Gebed van de pastoor tot de allerheiligste
Maagd Maria*

O Maria, Moeder van de gekruisigde en ver-
rezen Jezus Christus, Moeder van de Kerk,
het priesterlijk volk (1Pe 2,9), Moeder van
de priesters, dienaren van uw Zoon: neemt
het nederig offer van mijzelf aan, opdat ik
in mijn pastorale zending de oneindige
barmhartigheid kan verkondigen van de
eeuwige Hogepriester: o 'Moeder van barm-
hartigheid'.

Gij hebt met uw Zoon gedeeld zijn
“priesterlijke gehoorzaamheid” (Heb 10,5-7;
Lc 1,38), en hebt voor Hem een lichaam
bereid (Heb 10,7) in de zalving van de heili-
ge Geest, leid mijn priesterleven binnen in

het onuitsprekelijk mysterie van uw godde-
lijk moederschap, o 'heilige Moeder van
God'.

Geef mij kracht in de donkere uren van
het leven, beur mij op in de zwaarte van
mijn ambt, mij toevertrouwd door uw Jezus,
opdat ik het in gemeenschap met U kan ver-
vullen met trouw en liefde, o Moeder van de
eeuwige Priester, “Koningin van de aposte-
len, hulp van de priesters”.¹⁴⁵

Gij die in stilte Jezus hebt begeleid in
zijn zending van de verkondiging van het
evangelie van vrede aan de armen, maak
mij trouw aan de kudde, mij door de Goede
Herder toevertrouwd. Maak dat ik haar
altijd kan leiden met gevoelens van geduld,
tederheid, vasthoudendheid en liefde, met
een voorliefde voor de zieken, de kleinen, de
armen, de zondaars, o 'Moeder, Helpster van
het christenvolk'.

Ik wijd en vertrouw mij aan U toe, o
Maria, die bij het kruis van uw Zoon deelge-
noot gemaakt zijt aan zijn verlossingswerk,
“onverbrekkelijk verbonden met het heils-
werk”.¹⁴⁶ Maak dat ik bij het uitoefenen van
mijn dienstwerk steeds meer kan voelen “de
heerlijke en diepe dimensie van uw moeder-
lijke nabijheid”¹⁴⁷ op ieder ogenblik van
mijn leven, in gebed en in handelen, in
vreugde en verdriet, bij inspanning en rust,
o 'Moeder van vertrouwen'.

Vergun het mij, o Moeder, dat ik bij de
viering van de eucharistie, middelpunt en
bron van het priesterlijk ambt, mijn de Heer
nabij zijn kan beleven in uw moederlijk
nabij zijn, daar, “wanneer wij de heilige mis
vieren, Gij naast ons staat” en ons binnen-
leidt in het verlossend offer van uw godde-
lijke Zoon,¹⁴⁸ o “Moeder van de genaden die
voortvloeien voor de Kerk en alle gelovigen
uit dit offer”,¹⁴⁹ o 'Moeder van de Heiland'.

O Maria, ik wil mijn persoon, mijn wil
tot heiliging plaatsen onder uw moederlijke
bescherming en inspiratie, opdat Gij mij
leidt naar dat 'gelijkvormig worden aan

143. Brief aan alle
priesters van de
Kerk bij gelegen-
heid van Witte
Donderdag 1979,
11.

144. Toespraak tot
de deelnemers aan
de plenaire verga-
dering van de Con-
gregatie voor de
Clerus.

145. *Presbyterorum
ordinis*, 18.

146. *Sacrosanctum
Concilium*, 103.

147. Vgl. Brief aan
alle priesters van
de Kerk bij gele-
genheid van Witte
Donderdag 1979,
11.

148. Vgl. Toe-
spraak tot de deel-
nemers aan de ple-
naire vergadering
van de Congregatie
voor de Clerus.

149. Johannes
Paulus II, Ter gele-
genheid van de
liturgische gedach-
tenis van de
Madonna van
Czestochowa, in:
*L'Osservatore
Romano* (26 augus-
tus 2001).

Christus, Hoofd en Herder' dat het ambt van pastoor vraagt. Maak dat ik mij ervan bewust word dat 'Gij altijd naast iedere priester staat', in zijn zending als dienaar van de enige middelaar Jezus Christus: o "Moeder van de priesters", "Helpster en Middelaars"¹⁵⁰ van alle genaden.

Amen

Oefening van Liefde van de heilige Johannes Maria Vianney, pastoor van Ars

Ik bemin U, o mijn God. Mijn enige wens is U te beminnen tot mijn laatste ademtocht. Ik bemin U, o oneindig beminnelijke God, en ik sterf liever in liefde voor U dan ook maar één ogenblik te leven zonder U. Ik bemin U, o mijn God en verlang slechts

daarom naar de hemel te gaan om de vreugde te hebben U volmaakt te beminnen.

Ik bemin U, o mijn God en mijn enige vrees is naar de hel te gaan, aangezien men daar nooit de zoete troost zal hebben die voorkomt uit de liefde voor U.

O mijn God als mijn tong niet meer in staat zal zijn voortdurend te zeggen dat ik U bemin dan wil ik dat tenminste mijn hart het herhaalt aan U, zo dikwijls als ik adem.

Ach! Schenk mij de genade te lijden terwijl ik U bemin, U te beminnen terwijl ik lijd, en dat op de dag dat ik sterf ik U zal beminnen en zal weten dat ik U bemin.

Ik smeek U, hoe dichter ik mijn einde nader, steeds meer dat U mijn liefde voor U wilt doen toenemen en vervolmaken.

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

Inhoud

CONGREGATIE VOOR DE CLERUS

Instructie

De priester, herder en leidsman van de parochiegemeenschap

Inleiding	3
Deel I Gemeenschappelijk priesterschap en ambtelijk priesterschap	7
1. Slaat uw ogen op (Joh. 4,35)	7
2. Centrale elementen in het dienstwerk en het leven van de priester	8
a. De identiteit van de priester.	8
b. De eenheid van leven.	11
c. Een specifieke gang naar heiligheid.	13
d. De trouw van de priester aan de kerkelijke discipline.	14
e. De priester in de kerkgemeenschap	15
f. Het gevoel voor het universele in het particuliere	16
Deel II De parochie en de pastoor	17
3. De parochie en het ambt van pastoor	17
4. De positieve uitdagingen van de tegenwoordige tijd in de parochiepastoraal	25
 Gebed van de pastoor tot de allerheiligste Maagd Maria	 30
Oefening van Liefde van de heilige Johannes Maria Vianney, pastoor van Ars	31

150. *Lumen gentium*, 62.